

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 9 · 19. oktober
Sesjonen 2022–2023

Fra 1. oktober 2019 har Stortinget innført ny voteringsordning med faste votingtidspunkter. Derfor vil saksreferat og tilhørende votering i perioder være i ulike hefter. Dette er markert i referatet.

Møte onsdag den 19. oktober 2022 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 9):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:09]: Fra Venstres stortingsgruppe foreligger søknad om å forlenge innkallingen av den møtende vararepresentanten for Nord-Trøndelag, Guro Holm *Skillingstad*, til å gjelde til og med fredag 21. oktober, under representanten André N. *Skjelstads* permisjon i tiden fra og med 12. til og med 22. oktober.

Denne søknaden foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Representanten Abid Raja vil framsette et representantforslag.

Abid Raja (V) [10:00:44]: På vegne av representantene Guri Melby, Ingvild Wettrhus Thorsvik, Alfred Jens Bjørlo og meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om å ta læreryrket framover.

Presidenten [10:01:01]: Representanten Grunde Almeland vil framsette et representantforslag.

Grunde Almeland (V) [10:01:13]: På vegne av representantene Abid Raja, Guri Melby, Ola Elvestuen, Ingvild Wettrhus Thorsvik, Guro Holm *Skillingstad* og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om å sikre forsvarlige barnevernstjenester.

Presidenten [10:01:25]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:01:31]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:01:34]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Bjørnar Skjæran, Bjørn Arild Gram og Tonje Brenna vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Olve Grotle.

Olve Grotle (H) [10:02:03]: Då regjeringa i september kunngjorde eit skjerpa skatteregime på havbruk, kom dette fullstendig overraskande på næringa. For utan den historisk høge skatteauken var det i tillegg eit brot med det som har vore eit kvalitetsstempel hos oss, nemleg å leggje til rette for føreseielege og breie forlik

når det gjeld rammevilkåra for næringslivet vårt. Regjeringa skapte òg eit inntrykk av at skattegrepet var absolutt nødvendig for å berge landet gjennom ei økonomisk krise, og kritiske spørsmål blei avfeia med det. Men då statsbudsjettet blei lagt fram i oktober, kunne statsminister Støre derimot fortelje at formålet med den nye grunnrenteskatten på havbruk var å sikre varige inntekter til det offentlege. Sidan regjeringa si offentleggjering av grunnrenteskatten har konsekvensane alt begynt å vise seg. Fleire selskap, som f.eks. Overhalla Betongbygg og SinkabergHansen, har varsla om permitteringar av mange tilsette, og investeringar for over 25 mrd. kr har blitt fryste, nedskalerte eller avvikla.

Synest fiskeri- og havministeren at eit skatteregime som omgåande fører til tap av arbeidsplassar og bortfall av investeringar, er eit positivt bidrag til Noregs stilling som verdsleiar innan havbruk?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:03:23]: Regjeringen har gjort et verdivalg. I en situasjon der vi må håndtere nye regninger på mange titalls milliarder, og der vi av hensyn til norsk økonomi og det at vi ikke skal påføre innbyggerne en rente og inflasjonsspiral som vil slå veldig hardt ut for folk med vanlig økonomi og for næringslivet, har vi gjort noen skattegrep. Et av dem knytter seg til å innføre en grunnrenteskatt i havbruksnæringen. Regjeringen foreslår en skatt på 40 pst. med et bunnfradrag på 4 000 til 5 000 tonn. Det vil sikre at de fem største havbruksselskapene anslås å betale om lag to tredjedeler av den grunnrenteskatten.

Jeg forstår at når det gjøres et sânt grep, når en næring ser at de vil få en ny skatt, settes investeringer på vent til saken er avklart. Nå har vi en høringsperiode der jeg legger til grunn at alle som har interesse av dette, vil fremme grundige og gode høringsinnspill, som vil bli gjennomgått på vanlig måte. Så vil regjeringen komme tilbake til Stortinget når vi har behandlet de høringsinnspillene. Jeg hører også at diskusjonen i næringen handler mye om innretningen på ting, og det legger jeg til grunn at man vil komme tilbake til i høringen.

Olve Grotle (H) [10:04:56]: No innleia eg jo nettopp med å seie at havbruksskatten ikkje blei innført fordi ein skulle berge Noreg ut av ei økonomisk vanskeleg krise.

Eg har eit spørsmål knytt til frådrag. Det har blitt framstilt som uhyre gunstig i denne havbruksskatten, men det er jo slik at frådrag vil ein ikkje få for historiske investeringar. Ein vil ikkje få frådrag for kostnader knytte til kjøp av konsesjonar. Ein vil ikkje få frådrag for store delar av dei investeringane som blir gjorde i verdikjeda, f.eks. klekkeri, smolt, slakteri eller bearbeiding. Ein vil i det heile ikkje få frådrag for mesteparten av dei investeringane som næringa gjer i dag. Kva er det som gjer at

statsråden ser så lyst på dette? Kva er det statsråden ser som næringa ikkje forstår, når dei altså avlyser sine investeringar?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:05:52]: Som jeg sa, forstår jeg at næringen velger å sette investeringer på vent i en situasjon der vi er inne i en høringsprosess.

Når det gjelder tillatelsene og spørsmålet om hva man har betalt for dem, er situasjonen den at per 2019 har næringen, ifølge havbruksskatteutvalget, betalt rundt 3 pst. av verdien på tillatelsene til fellesskapet. Oppdrettsnæringen har også gått fra å være en attåttnæring til å bli en av våre største og viktigste industrier, en næring som går godt, og som jeg er trygg på vil gå godt også i framtiden.

Når det gjelder spørsmålet om innretning, også det som representanten Grotle tar opp, legger jeg til grunn at alle som har interesse av det, vil gi gode innspill gjennom den høringen vi har. Så blir det jo spennende å se hvordan Høyre har tenkt å gripe an de økonomiske utfordringene som både regjering og storting må håndtere, der vi står i dag.

Presidenten [10:06:55]: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Olve Grotle.

Olve Grotle (H) [10:06:59]: Poenget med å ramse opp investeringane knytte til kjøp av konsesjon var at det ikkje gjev frådrag i grunnrenteskatten.

Havbruksnæringa har fått tredobla skatten sin. Selskapa vil få ein skatt på 62 pst, og lagt til formuesskatt og utbytteskatt så kjem ein over 80 pst. Ja, det kan faktisk vere slik at med det normprissystemet som regjeringa no innfører, kan ein få ein skatt på nærmare 100 pst.

Regjeringa sitt nye skatteregime vil ikkje berre hindre vekst og utvikling i havbruksnæringa. Det vil òg føre til mindre jobbskaping, aktivitet, verdiskaping og kapital i lokalsamfunna i Distrikts-Noreg. Ja, det vil faktisk vere ei form for sentraliseringsoppskrift, og dette er ikkje berre noko som næringa sjølv hevdar. Mange ordførarar frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet langsmed kysten, med inngåande kjennskap til næringa, seier det same. Så dersom ein skulle vere skeptisk til det næringa seier, ville det ikkje då iallfall vere fornuftig å lytte til sine eigne ordførarar, fiskeriminister?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:08:03]: Slik forslaget er innrettet, er jo en sentral del av forslaget at kommunesektoren skal komme bedre ut. Regjeringen har også tatt den beslutningen at vår inngang til dette er at vertskommunene skal komme bedre ut enn i dag.

På Høyres vakt ble vederlaget til vertskommunen og det som inngår i Havbruksfondet, redusert betydelig. Vi har sagt i Hurdalsplattformen at vi ønsker at vertskom-

munene skal komme bedre ut, nettopp fordi vi er opptatt av at det skal lønne seg for kommuner å stille areal til disposisjon for en næring som er så viktig for Norge. Jeg tror neppe det ville ha vært mulig uten dette skattegrepet i den økonomiske situasjonen vi har nå, med strammere budsjetter. Sånn som regjeringen legger dette opp, vil vertskommunene komme bedre ut; kommunesektoren skal få mer enn halvparten av grunnrenteskatteinntektene. Så jeg tror at veldig mange ordførere vil se at dette slår veldig bra ut, også for kommunesektoren.

Presidenten [10:08:58]: Linda Hofstad Helleland – til oppfølgingsspørsmål.

Linda Hofstad Helleland (H) [10:09:16]: Vi hører at investeringer for rundt 25 mrd. kr er blitt kansellert eller satt på vent. Fastpriskontrakter for salg og levering av fisk til bearbeiding er terminert, tillatelser er usolgte, og inntektene til storsamfunnet har falt kraftig etter at regjeringens forslag ble lagt frem. Flere havbruksselskaper og bedrifter i leverandørindustrien varsler om permitteringer, og grønne prosjekter er satt på vent. Småsparere, investorer og pensjonsfond har også tapt verdier på hele 65 mrd. kr på Oslo Børs, og internasjonale investorer krever høyere avkastning for å kompensere for den økte politiske risikoen.

Forventet fiskeriministeren disse konsekvensene da regjeringen la frem forslaget om ny grunnrentebeskatning?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:10:14]: Jeg har jo allerede svart på det. Jeg har sagt at det ikke overrasker meg at investeringer settes på vent når vi er i en overgangsperiode, som vi er i nå. Det er også en overgangsperiode som vil vare en stund, for inntektene til fellesskapet fra grunnrenteskatten vil komme først i 2024. Det betyr at det vil være noe mindre inntekter i overgangen, men i det lange løp handler dette om at når man har en næring som går så godt som havbruksnæringen gjør, som har hatt en avkastning som over tid har ligget tre-fire ganger høyere enn industrien, er det rett at fellesskapet får en andel av den verdiskapingen som skjer, og som er basert på det naturgitte fortrinnet vi har i Norge, med en kystsone som egn seg særdeles godt for å kunne drive godt innenfor havbruksnæringen, som er en av grunnene til at den norske havbruksnæringen ligger helt i tet i verden.

Presidenten [10:11:10]: Bård Ludvig Thorheim – til oppfølgingsspørsmål.

Bård Ludvig Thorheim (H) [10:11:23]: Etter tiår med fånytt statlige ordninger for å skape vekst i Nord-Norge er det endelig større vekst i nord enn i resten av landet. Investeringene i nord har vært nesten

dobbelt så store. Det skapes jobber og vekst i alle bransjer, med havbruk som den viktigste motoren for denne utviklingen. Men på noen uker har regjeringens annonserte skattebombe snudd vekst til usikkerhet. 500 nye jobber kastes ut i usikkerhet, 17 mrd. kr i investeringer, oppdrag avlyses, og permitteringer varsles. Ingen nye tillatelser for produksjon ble handlet på auksjon i Øst-Finnmark, knapt noe i hele Finnmark. Dette er et område med høy sikkerhetspolitisk spenning, og vi trenger både jobber og bosetting i Finnmark. Regjeringen forårsaker et kystopprør i Finnmark, Troms og Nordland.

Er statsråden tilfreds med konsekvensene for Nord-Norge av den politikken som er lagt fram?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:12:19]: Denne regjeringen har etablert en nordområdepolitikk som peker framover, og som skal løfte Nord-Norge. Nordområdene er igjen blitt Norges viktigste strategiske satsingsområde. Det var det ikke gjennom åtte med Høyre ved roret. Vi tar mange grep som skal bringe oss i riktig retning, og som skal gi en forsterket utvikling i nord. Ikke minst innenfor mitt område, fiskeripolitikken, vil vi, når vi kommer med en kvotemelding, levere på en måte som gjør at vi skal skape mer i kystsamfunnene og stoppe den sentraliseringen av rettigheter som skjedde på Høyres vakt.

Jeg hører at Høyre ønsker å dramatisere den situasjonen vi står. Jeg vil ikke stå her og ta til orde for at det ikke finnes dramatik i den, men vi har en høringsprosess, og jeg forventer at de som har synspunkter på innretningen av denne grunnrenteskatten, leverer gode høringsinnspill i den perioden. Så blir det spennende å se hvilke grep Høyre vil ta i forbindelse med sitt alternative statsbudsjett, for å møte den situasjonen vi står i.

Presidenten [10:13:23]: Bård Ludvig Thorheim – til oppfølgingsspørsmål.

Bård Ludvig Thorheim (H) [10:13:29]: Det er bare å merke seg at det under Solberg-regjeringen var en historisk stor vekst i Nord-Norge, og jeg håper at den fortsetter også etter regjeringens politikk.

Mange oppdrettsselskaper i Nordland og resten av landet har tatt kontakt med meg og sagt at når det gjelder bunnfradraget på grunnrenten på 4–5 000 tonn, står det noe annet i høringsdokumentet – at det er kronebasert. Det er mange oppdrettsselskaper som har langt mindre produksjon som sier at de også blir rammet, og at det egentlig er vanskeligere å peke på dem som ikke blir rammet, enn på dem som blir rammet. Hva er statsrådens svar på det?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:14:17]: Regjeringen legger til grunn at om lag to tredjedeler av selskapene

ikke vil omfattes av denne grunnrenteskatten. Så er det utarbeidet et høringsdokument som er på høring, og vi imøteser de hørings svarene vi vil få. De vil bli grundig gjennomgått. Regjeringen står fast på målet med den innretningen som er lagt, så får vi komme tilbake til Stortinget når vi har gjennomgått dem, og så får Stortinget anledning til å behandle dem.

For øvrig vil jeg legge til at nordområdepolitikk virker gjennom mange tiltak. Vi har nå lagt inn de sterkeste tiltakene som er lagt inn i tiltakssonen på mange, mange år, med gratis barnehage i Finnmark, personrettede tiltak som aldri var tenkelige under høyre regjeringen. Det er også sann at de siste årene Stoltenberg-regjeringen regjerte, og inn i 2013/2014, hadde vi faktisk for første gang på flere tiår vekst i befolkningen i alle de tre nordnorske fylkene samtidig. Da Høyre avsluttet sitt arbeid i regjering, hadde vi rekordstor befolkningsnedgang.

Presidenten [10:15:22]: Sivert Bjørnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:15:35]: Det brer seg et kystopprør etter at regjeringen la fram planene sine om å innføre en straffeskatt på 40 prosentpoeng på Kyst-Norges viktigste næring – i Austevoll, Smøla, Frøya, Nærøysund, Senja, Hammerfest og andre samfunn som er helt avhengige av denne næringen. Det er helt vanlige folk som leder an. Det er vanlige folk som jobber som røktere, som står på merdkanten og fører, eller som jobber med bearbeiding og videreforedling. De er bekymret for arbeidsplassene sine, for framtidige investeringer, og de er bekymret for om lokalsamfunnene deres har en framtid eller ikke. Dette kan definitivt ramme folk flest.

Det er fint med gratis barnehage i nord, men det hjelper lite hvis foreldrene ikke har en jobb å gå til i nord. Deler fiskeriministeren bekymringen til de mange tusen som er bekymret for arbeidsplassen sin og framtiden sin?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:16:36]: Jeg er optimistisk på vegne av havbruksnæringen. Det er en fantastisk næring, som har hatt en avkastning gjennom de siste årene som andre næringer bare kan drømme om. Vi har tatt et verdivalg i dette budsjettet, og det handler om at vi ikke sender de regningene som vi må dekke inn, til vanlige folk. Gjennom åtte år hadde vi en politikk som i hovedsak tilgodeså dem som sitter på toppen, de som har de største inntektene og de største formuene. Vi vil ikke sende de regningene videre til folk med vanlige inntekter. Vi har levert et budsjett som er historisk omfordelende.

Når det gjelder de store skattegrepene som vi har tatt på petroleum, på kraft og på havbruk, utgjør grepe- ne overfor havbruksnæringen en ganske liten andel av

de samlede inntekter som vi velger å ta inn – for å kunne stille opp med strømstøtte til husholdningene, for å kunne stille opp for Ukraina, for å kunne styrke forsvar og beredskap, og for å kunne levere all den gode politikken som ligger i statsbudsjettet.

Presidenten [10:17:38]: Sivert Bjørnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:17:40]: Fiskeriministeren og resten av regjeringen forsøker å gi inntrykk av at dette er en næring som ikke betaler skatter og avgifter. I tillegg til å betale de samme skattene som alle andre bedrifter betaler også havbruksbedriftene produksjonsavgift og vederlag for konsesjonene, ofte i hundremillionersklassen. Det er grunnrente, det. Problemet er bare at det aldri blir nok for denne regjeringen. Under den forrige rød-grønne regjeringen økte skatter og avgifter totalt med rundt 3 mrd. kr over åtte år. Det 15-dobler denne regjeringen på ett år, og havbruksnæringen skal betale mer enn den forrige Arbeiderparti-styrte regjeringen økte skattene med totalt. Vedum og Skjæran får jo Kristin Halvorsen til å framstå som en konservativ politiker langt, langt til høyre i norsk politikk. Det har naturligvis ført til at flere næringer har fått kalde føtter, bl.a. fiskerinæringen. Kan statsråden garantere at det ikke blir aktuelt med grunnrentebeskatning der?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:18:42]: Jeg har ganske nylig gitt et intervju der jeg har avklart hva som er regjeringens politikk når det gjelder grunnrenten i fiskerinæringen. Vår politikk ligger fast. Arbeiderpartiet og Senterpartiet har i mange år stått på at grunnrenten i fiskerinæringen skal tas ut gjennom sysselsetting, aktivitet, verdiskaping og bosetting i kystsamfunnene. Så har representantens parti og de partiene som de har samarbeidet med gjennom åtte år, sørget for en fiskeripolitikk som ikke har levert på det. Min klare holdning er at vi skal styrke samfunnskontrakten mellom hav og land, vi skal sørge for å legge til rette for større verdiskaping og flere arbeidsplasser i kystsamfunnene, og da vil det ikke være aktuelt å ta ut grunnrente på annen måte. Skulle vi ikke lykkes med det, er jeg helt sikker på at det er en debatt som vil komme opp igjen, men regjeringen har avklart hva som er vår posisjon i det spørsmålet.

Presidenten [10:19:33]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:19:50]: Regjeringen besluttet tidligere i år å terminere kontrakten for anskaffelse av NH90 maritime helikoptre. Det er en beslutning som Fremskrittspartiet støtter. Leverandøren

har ikke levert i henhold til kontrakt, og da er det naturlig å avslutte anskaffelsesprosessen, for øvrig noe man skulle gjort langt tidligere.

Med dette som bakteppe er det oppstått et prekært behov for maritime helikoptre til Kystvakten og fregattbåtene. Jeg stilte derfor i forrige uke et skriftlig spørsmål til forsvarsministeren om statsråden ville treffe tiltak som gjør det mulig for Norge å benytte de fem NH90-helikoptrene som allerede er levert, som står på Bardufoss flystasjon. Det ville sikret umiddelbar tilgang til helikopterkapasitet inntil nye eller innleide helikoptre er på plass.

Svaret fra statsråden, som jeg for øvrig fikk et par dager for sent, var av det underlige slaget. Det ble hevdet:

«Etter at kontrakten er hevet, har vi ikke rett til å benytte helikoptrene frem til tilbakeleveringen har skjedd.»

Dette svaret er imidlertid det helt motsatte av det leverandøren selv har uttalt. 13. oktober i VG er representanten for NHIndustries i Norge, Aage Jørgensen, sitert på følgende:

«Hvis Norge ønsker å benytte NH90-helikoptrene nå i den krevende sikkerhetspolitiske situasjonen, så vil NH Industries gjøre sitt ytterste for å støtte Forsvaret så de kan komme til nytte for Norge igjen.»

Videre:

«Dersom Norge ønsker å ta dem i bruk, vil det ikke påvirke den juridiske prosessen etter at Norge terminerte kontrakten i sommer».

Ønsker statsråden på nytt i dag å gjenta den feilaktige informasjonen: «Etter at kontrakten er hevet, har vi ikke rett til å benytte helikoptrene frem til tilbakeleveringen har skjedd»? Eller er det slik at statsråden ikke har fått med seg at produsenten har tilbudt Norge å benytte helikoptrene uavhengig av kontraktens ordlyd?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:21:37]: Norge har hatt, og har, stort behov for en maritim helikopterkapasitet, og det har vært en lang prosess for å få innført den kapasiteten til fregattene våre og til Kystvakten. Utfordringen har vært at vi gjennom den lange perioden, i nærmere 20 år, ikke har fått en helikopterkapasitet som svarer ut de operative behovene vi har i Norge. Det har vært gjort flere forsøk på å reposisjonere seg, inngå ny dialog med leverandøren for å finne ut av det og få en løsning på det. Til slutt var det min klare konklusjon at dette ikke lenger ville føre fram. Det var en omforent anbefaling, også fra forsvarssektoren, om at vi måtte terminere kontrakten. Det gjorde vi nå i vår.

Bakgrunnen for dette er nettopp at NH90-helikoptrene ikke har gitt oss den operative kapasiteten vi har behov for, og vurderingen var derfor at den raskeste vei-

en til å få en maritim helikopterkapasitet var å terminere kontrakten og søke andre løsninger, både på midlertidig og på permanent basis, for å sikre at vi har maritime helikoptre.

Vi forholder oss nå til en omfattende juridisk prosess. Vi mener at leverandøren må gjøre opp for seg, i og med at leveransene ikke er fulgt opp i tråd med kontrakten. Så må vi ta inn over oss at hovedutfordringen har vært – om vi så i prinsippet hadde kunnet ta i bruk helikoptrene rent juridisk – at de ikke leverer den kapasiteten vi trenger. Det er den grunnleggende utfordringen her. Vi får ikke den operative kapasiteten som vi har behov for, og derfor er det ikke lenger et aktuelt spor å gå videre på.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:23:35]: Statsråden brukte ett minutt og førtifem sekunder, og jeg fulgte med på klokka, på ikke å svare på spørsmålet. Det at de helikoptrene som står på Bardufoss, ikke kan gjøre alt som kontrakten tilsier, er åpenbart, det vet alle, men de er der, og de flyr, til tross for at statsråden har hintet frem på før om at de ikke flyr. Jo da, de flyr, og de kan gjøre en jobb. Så hvis man ønsker å bruke disse helikoptrene, kan man faktisk bruke dem. At de ikke kan gjøre alt som står i kontrakten, er én ting, men de kan altså brukes. Jeg registrerer at statsråden synes det er viktigere å starte en juridisk prosess på det som skal leveres i fremtiden, enn å benytte den kapasiteten som er der, ikke minst i denne tiden, når vi virkelig trenger helikopterkapasitet.

Jeg undrer meg over statsrådens holdning til dette. Er det så veldig vanskelig å lytte til leverandøren og si at disse helikoptrene kan brukes? Husk at vi har et kompetansemiljø på Bardufoss som trenger å utfordre seg selv, ikke sitte stille der oppe uten å ha helikoptre å skru på, for å opprettholde kompetansen. Ser ikke statsråden dette?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:24:38]: Represen-
tanten har selv vært en sterk talsperson for at vi måtte avslutte kontrakten fordi vi ikke fikk den kapasiteten vi trengte. Nå ønsker han altså likevel å ta dem i bruk. La meg da understreke at vi har hatt svært liten operativ nytte av de helikoptrene – litt for Kystvakten, men i praksis null for fregattene, inkludert den viktige antiubåtkapasiteten som disse helikoptrene skal levere.

Så om det teoretisk er mulig at noen helikoptre skal kunne ta av fra bakken og lette, vil vi i svært liten grad få noen reell operativ kapasitet fra dem, og det vil dessuten kreve en enorm ressursbruk for i det hele tatt å holde dem i gang.

Presidenten [10:25:24]: Det blir oppfølgingsspørsmål – Christian Tybring-Gjedde.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:25:25]: Det ser ikke ut til at jeg får noe svar på det jeg spør om. Det er altså bedre å ikke ha kapasitet enn å ha noe kapasitet. Statsråden sier at det er bedre å vente på en løsning som man ikke vet når kommer – om det skal være innleie eller man skal kjøpe nye, som sannsynligvis kan ta vinter og vår å få tak i. Disse fem helikoptrene skal leveres tilbake til tross for at de faktisk kan fly og gjøre en del av den jobben som er ønsket.

Mitt oppfølgingsspørsmål nå er: De hundre og noen menneskene som nå jobber med NH90-helikoptrene som står på Bardufoss, hva skal de finne på dersom de ikke har noen helikoptre å fly eller skru på og holde ved like, hvis disse leveres tilbake? Har statsråden tenkt på det? Har statsråden en klar formening om hvor disse kommer til å være? Kommer de til å være på Bardufoss, når de ikke har noen jobb å gjøre, eller kommer de til å flytte og miljøet på Bardufoss forvitte? Hva tenker statsråden om det?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:26:19]: Det er veldig viktig for oss i størst mulig grad å kunne ta vare på de verdifulle helikoptermiljøene og ansattmiljøene som er knyttet til maritim helikopterkapasitet, først og fremst på Bardufoss, men også i Bergen.

Det er nå iverksatt en rekke tiltak for å følge opp de ansatte på en god måte gjennom individuelle samtaler, bl.a. vurdere om noen kan omdisponeres til andre helikopterbehov i Forsvaret. Vi har innledet samtaler med nære allierte for å se på om vi kan få til samarbeid, utvekslingsavtaler o.l. for å ivareta miljøet mens vi leter etter ny kapasitet. Det vil også være behov for noe kapasitet i Bardufoss knyttet til videre ivaretagelse av de NH90-helikoptrene som står der, fram til de er tilbakesendt. Så det er iverksatt en rekke tiltak for best mulig å ivareta ansattmiljøene.

Presidenten [10:27:21]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:27:41]: Forsvaret fyller særlig samfunnskritiske funksjoner, og privatisering kan dermed få store konsekvenser. Risikoen med å splitte opp ansvar og fagmiljø og med å mista kontroll med kven som gjør hva, og kven som har tilgang på informasjon, er enda mer alvorlig i Forsvaret enn i de fleste andre sektorer. Når kvar eining berre skal gjera akkurat det dei har fått i oppdrag og får betalt for, når kvar aktør fyrst og fremst skal tenkja på eiga inntening, går det fort ut over sikkerheita, kontrollen og kvaliteten på det arbeidet som blir gjort. Risikoen for at andre enn dei som skal ha tilgang på eit område eller på informasjon, faktisk får det, aukar. Eg går ut frå at statsråden er einig i alt dette.

Likevel har me ikkje sett teikn til at regjeringa tek grep for å styrkja dei fagmiljøa som er særleg utsette for privatiserings- og oppsplittingsiveren til den førre regjeringa. Det gjeld bl.a. vedlikehald, IKT og cyberforsvar, og det gjeld reinhald. Den førre regjeringa konkurranseutsette reinhaldet. Kva blei resultatet? Jo, bl.a. at vektarar måtte fotfølga reinhaldspersonell fordi dei mangla sikkerheitsklarering. Sikkerheitsklarerte arbeidsfolk som hadde gjeve av sine beste år og si beste helse for å sikra eit godt reinhald i Forsvaret, blei altså utsette for meiningsslaus høgredologi.

Regjeringa har lovt at dei vil ta reinhaldarane tilbake i Forsvarets egne rekkjer, og her hadde regjeringa ein gyllen sjanse til å halda ord, når kontraktane med dei private selskapa no snart går ut. I staden blir det altså enda ein runde med konkurranseutsetjing. Ein kan lura på kvifor det tek så lang tid å oppfylle egne lovnader, og kvifor regjeringa vel å utsetja reinhaldarane for enda meir usikkerheit og samtidig utsetja Forsvaret for dei negative konsekvensane av at reinhald blir utført av andre enn Forsvaret sjølv. Så spørsmålet er: Når vil det bli gjeve eit oppdrag til Forsvarsbygg eller ein annan etat om å starta arbeidet med å innkontraktera reinhaldet?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:29:49]: Målsettingene i Hurdalsplattformen om tilbakeføring av renholdstjenesten ligger fast. Regjeringen er opptatt av at renholdspersonellet skal ha en trygg og god arbeidshverdag, og at hoveddelen av renholdstjenesten skal tilbakeføres til Forsvaret med bruk av egne ansatte. Den intensjonen ligger altså fast. Vi trenger å få en bedre samlet løsning for renholdet. Jeg mener også at det er viktig å se på hvordan renholdet blir en integrert del av en samlet byggforvaltning, at vi ser det i sammenheng med nødvendig vedlikehold. Derfor har regjeringen besluttet at det er Forsvarsbygg som skal ha ansvar for renholdet framover. Forsvarsbygg har fått i oppdrag å konkretisere hvordan overføring av renholdet kan skje på en god måte. Vi har mottatt en rapport på det og er nå i innspurten for å tilrettelegge for en gradvis tilbakeføring av renholdet, tilbake til forsvarssektoren, med mål om at det skal starte neste år.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:31:00]: Eg takkar for svaret, og eg er glad for at statsråden seier at lovnadene ligg fast, og at ein er i gang med arbeidet. Eg fekk likevel ikkje eit konkret svar på kva tid dette skal skje. Eg legg òg merke til at det ikkje er sett av pengar i forslaget til statsbudsjett for at dette skal skje i 2023.

Eg vil likevel gå vidare til eit anna felt som òg gjeld privatisering av oppgåvene til Forsvaret, for Forsvaret planlegg ikkje berre å ha reinhaldet i privat regi, men òg å privatisera drift og vedlikehald av IKT-systemet til Forsvaret og å lagra dataa til Forsvaret i ei privateigd sky, det

såkalte MAST-programmet. Ser statsråden risikoen ved å gjera IKT-systemet til Forsvaret avhengig av system og tilsette i private selskap framfor å la Forsvaret gjera desse oppgåvene sjølv?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:32:01]: Vi trenger et godt sivilt-militært samarbeid. Vi skal ha viktige funksjoner direkte i forsvarssektoren, men vi trenger også å samspille med private på ulike måter for å få løst oppgavene på best mulig måte.

Når det gjelder IKT-området, er det et område som er i veldig stor utvikling, og jeg tror vi trenger samarbeid med private innenfor dette feltet. Det er stor innovasjonsgrad og store endringer på IKT-feltet, og vi trenger samspillet med private. Men jeg vil også legge til at det er viktig at vi har gode, kompetente IKT-miljøer selv, i egen regi, ikke minst på det strategiske. Det er man også avhengig av hvis man skal greie å være en god bestiller og samhandle med de private. Dette har jo tidligere riksrevisjonsrapporter og annet vist. De statlige etatene som lykkes best i samspill med private, er de som har solide, gode miljøer selv.

Presidenten [10:33:00]: Det blir oppfølgingsspørsmål – Ingrid Fiskaa.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:33:00]: Eg takkar for svaret. Det som eg synest er bra i svaret, er at statsråden legg vekt på at ein må ha egne, gode fagmiljø. Det er eg heilt einig i. Då lurar eg for det fyrste på kva statsråden gjer i dag for å styrkja dei fagmiljøa i Forsvaret som har ansvar for IKT. Me har i dag eit fagmiljø. Det er dessverre svekt gjennom dei siste åra. Cyberforsvaret er ikkje slik som det burde vera, det viser òg ein nyleg rapport frå Riksrevisjonen. Så kva gjer statsråden for å styrkja det egne fagmiljøet i Forsvaret, slik at me kan ha kontroll på det som er Forsvarets livsviktige informasjon og data?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:33:54]: Først vil jeg si at cyberforsvaret styrkes. Det er styrket med betydelige midler i år, også knyttet til den sikkerhetspolitiske situasjonen, det var en del av de tilleggsbevilgningene som ble gitt tidligere i år. Det ligger en styrking videre, også oppbemanning, i forsvarsbudsjettet for neste år.

Nå har vi en betydelig gjennomgang av hele dette feltet, bl.a. på bakgrunn av Riksrevisjonens rapport, som representanten viser til. Det var for så vidt ikke noen overraskende funn i den rapporten. Kritikken som Riksrevisjonen kom med, er veldig alvorlig, og vi deler mye av den kritikken. Det er som sagt satt i verk tiltak for å styrke Cyberforsvaret. Vi har lagt fram forslag knyttet til det såkalte Mime-programmet, som nettopp handler om hvordan vi skal få bedre kommando- og kontrollsys-

tem, og bedre og sikrere måter å kommunisere på innad i forsvarssektoren.

Presidenten [10:34:56]: Ingrid Fiskaa – til oppfølgingsspørsmål

Ingrid Fiskaa (SV) [10:34:56]: Eg takkar for svaret. Det er flott at det skal vera ein gjennomgang, men på heimesidene til Forsvarsmateriell kan me altså lesa at dei har ein ambisjon om å inngå kontrakt med desse private selskapa allereie i fyrste kvartal 2023. Spørsmålet er då: Er dette ein del av planen til regjeringa? Er dette noko regjeringa står inne for, eller er det framleis oppe til diskusjon om Forsvaret skal bruka private selskap til desse heilt sentrale oppgåvene i Forsvaret?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:35:35]: Vi skal, som jeg sa i et tidligere svar, bruke og samarbeide godt med private. Det er vi helt avhengig av. Vi skal også ha gode kompetansemiljøer selv. Det er det å ha den rette balansen i det samspillet som er viktig.

Det er veldig mange ulike IKT-prosjekter på gang i Forsvaret, og det har vært rett og viktig å samle dette i en del programområder for å få bedre styring på det, og gå mer skrittvis fram. Det nevnte Mime-programmet er et eksempel på at man nettopp går skrittvis fram, og det er et viktig svar på den kritikken som Riksrevisjonen har kommet med. Når det gjelder MAST-programmet, har ikke det kommet like langt, og det er et av de områdene som jeg nå går spesifikt gjennom for nettopp å ivareta de hensynene jeg har vært inne på i mine svar i dette ordskiftet.

Presidenten [10:36:24]: Ingrid Fiskaa – til oppfølgingsspørsmål.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:36:26]: Det er i denne omgangen særleg MAST-programmet eg er oppteken av, og det handlar altså om å kunna sleppa til private selskap på drift og vedlikehald av Forsvarets IKT-system. Ser statsråden ein risiko med å sleppa til private selskap og tilsette som ikkje sjølve er tilsette i Forsvaret, i ein så sentral del av Forsvarets verksemd?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:37:01]: Ethvert samspill med private i forsvarssektoren må ivareta nødvendige sikkerhetshensyn, skjermingshensyn osv. Det ligger som en forutsetning og som et rammevilkår for det samarbeidet som er inngått, og det som eventuelt skal inngås i framtiden. Det mener jeg er mulig å få til, men det er viktig at vi har kontroll på strategiske IKT-ressurser selv, at vi blir en god bestiller, og at vi har kritiske funksjoner selv.

Jeg kan gjenta at når det konkret gjelder MAST-programmet, er det noe jeg nå for min del går gjennom spe-

sifikt. Det er et omfattende program som også handler om å disponere veldig store ressurser, og det er veldig viktig at vi får gjennomført dette på en måte som ivaretar sikkerhetsbehovene våre, men også ivaretar våre nødvendige utviklingsbehov for et modernisert forsvar i framtiden.

Presidenten [10:38:00]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Jan Tore Sanner (H) [10:38:13]: En av de store utfordringene vi har på både kort og lengre sikt, er å sikre arbeidslivet den kompetansen de trenger, og ungdom og voksne tilstrekkelig utdanning som gjør at ingen går ut på dato i arbeidslivet. Selv om vi har kommet godt ut av pandemien og igjen har høy sysselsetting og lav ledighet, er det fortsatt mange unge som står utenfor arbeidslivet, og nesten 600 000 voksne som ikke har fullført videregående skole. Norges Banks bedriftsanalyse viser at det er en større ubalanse mellom tilbud og etterspørsel i arbeidsmarkedet i 2022 enn noen gang tidligere, og seks av ti bedrifter melder om mangel på folk og kompetanse. Vi må med andre ord bli bedre til å koble de som står utenfor arbeidslivet, med ledige jobber og gi folk muligheten til å omstille seg til nye jobber som skapes.

Det må derfor legges bedre til rette for at voksne kan fullføre videregående skole. Selv om Støre-regjeringen viderefører fullføringsreformen, ser vi en bekymringsfull retning i utdanningspolitikken for øvrig. Skolefritid prioriteres fremfor fag og kvalitet i skolen, og de store pengene brukes på struktur fremfor innhold. Dette er tiden til å investere mer i kunnskap og kompetanse. Da er det vanskelig å forstå at regjeringen kutter målrettet i kompetansetiltak rettet mot voksne og næringsliv. Det gjelder bransjeprogrammene for å lette omstilling, Kompetansepluss og forsøk med modulbasert videregående opplæring for voksne.

Mitt spørsmål til kunnskapsministeren er: Hvorfor mener kunnskapsministeren at dette er riktig tidspunkt for å kutte tiltak som skal sikre voksne den kompetansen arbeidslivet trenger, og at ingen går ut på dato i arbeidslivet?

Statsråd Tonje Brenna [10:40:16]: Jeg er enig med representanten Sanner i at vi må gjøre mer for de 480 000 voksne som er uten formell kompetanse fra videregående. Men jeg vil likevel starte med å svare på spørsmålet i en annen ende, nemlig på påstanden om at vi ikke gjør noe for å sørge for at dagens unge i skolen skal lære mer.

Vi er opptatt av å bredde ut synet på kunnskap. Læring skjer i alle fag, og jeg er skeptisk til den dreiningen vi har sett i norsk skole på Høyres vakt, der stadig færre

fag ses i sammenheng, og der det praktiske prioriteres ned, mens noen få teoretiske fag prioriteres høyere. Jeg er helt overbevist om at vi får mer motiverte elever dersom ulike unger kan lære på ulike måter, og dermed oppleve å mestre skolen bedre.

Så til de voksne som står uten formell videregående opplæring. Der har vi hatt høye tall over tid. De har vært stabile, og det er for mange som ikke har vitnemål fra videregående, selv om det er noen år siden de burde tatt det. Vi gjør flere grep for å sørge for at voksne kan kobles tettere på både opplæring og arbeid. Det ene er at vi leter konstant etter barrierene mellom arbeid og utdanning, og at vi kan samarbeide bedre på tvers av Nav og skolesystemet vårt. I tillegg får fylkeskommunene tilskudd for å gi voksne uten rett til videregående opplæring et tilbud allikevel. Vi utvider ordningen med fagbrev på jobb, slik at flere kan formelt kvalifisere seg gjennom jobb, og vi viderefører en del av de modulforsøkene som representanten Sanner selv peker på. I tillegg gjør vi noe jeg mener er veldig viktig, nemlig å utvide partssamarbeidet til også å gjelde flere bransjer, sånn at vi til enhver tid sørger for at kompetansen vi gir elevene våre gjennom skolen, er relevant, oppdatert og i tråd med det arbeidslivet trenger.

Jan Tore Sanner (H) [10:42:17]: Vår regjering fikk på plass nye læreplaner som legger til rette for mer variert og praktisk undervisning. Vi fikk på plass fraværsregler, og vi ser at det nå er 5 300 flere ungdommer som fullfører videregående skole hvert år. De resultatene taler for seg.

Jeg registrerer at statsråden er enig i min analyse, nemlig at vi må sikre at flere voksne fullfører videregående skole, får et fagbrev, mulighet til å stå i jobb lenger. Vi har et arbeidsliv som krever mer. Men da er det veldig spesielt at regjeringen helt målrettet kutter i tiltak som skal sikre voksne utdanning og arbeidslivet den kompetansen de trenger: bransjeprogrammene, Kompetansepluss og også modulbasert opplæring.

La meg gjenta spørsmålet: Hvorfor mener statsråden at dette er riktig tidspunkt for å kutte i tiltak som skal sikre voksne videregående skole og arbeidslivet den kompetansen de trenger?

Statsråd Tonje Brenna [10:43:24]: Vi følger opp noen av de gode initiativene som lå fra den borgerlige regjeringen, og vi har lagt på noen nye initiativ som skal bidra til at flere voksne blir kvalifisert og får videregående opplæring. Jeg er opptatt av, f.eks. når det gjelder modulforsøket som Sanner spør om, at vi tar det et steg videre. Derfor er vi der i gang med å lage nye læreplaner, rett og slett fordi det er en erkjennelse vi alle må ta med oss, at voksne folk som skal ta videregående opplæring, har litt andre behov enn det ungdommer som

går i ordinært videregående løp, har. Derfor tjuvstarter vi den yrkesfaglige rekvalifiseringsretten og sørger for å gi fylkeskommunene penger, sånn at de kan begynne med det allerede nå, før opplæringsloven blir lagt fram, og derfor sørger vi for å styrke samarbeidet med arbeidslivets parter, sånn at flere kan sørge for å få oppdatering i fag som er relevante også for arbeidslivet. Jeg er uenig i at vi ikke prioriterer dette. Tvert imot søker vi nye og enda bedre veier til målet.

Presidenten [10:44:27]: Det blir oppfølgingsspørsmål – Kari-Anne Jønnes.

Kari-Anne Jønnes (H) [10:44:39]: Som det framgår av svarene statsråden ga til representanten Sanner, tar regjeringen nå skolepolitikken i en helt ny retning. Det bekymrer oss, for det tar tid å bygge opp gode systemer for utvikling av kunnskap og kompetanse. Den forrige regjeringen brukte flere år på å utvikle og etablere lærerspesialistordningen, som er et godt eksempel på at det tar tid å bygge kompetanse. Dagens regjering fjernet lærerspesialistordningen med et pennestøk. I Hurdalsplattformen sier regjeringen at den vil innføre karriereveier i skolen istedenfor en lærerspesialistordning. Men vi ser jo ikke spor av det i kommende års statsbudsjett, eller i forslaget som er lagt fram, i alle fall. Når kan vi forvente at en ny ordning er på plass? Er det i 2024, i 2025, eller planlegger statsråden for at det er i neste regjeringsperiode?

Statsråd Tonje Brenna [10:45:40]: Jeg vil vel ikke si at lærerspesialistordningen ble avvirket med et pennestøk. Den skulle uansett utløpe, så så overraskende kan det ikke ha vært.

Fra regjeringens side er vi opptatt av å gjøre det vi kan for at vi får flere lærere, at vi får flere lærere som har et ønske om å stå i skolen over tid, og at skolen skal oppleves som et sted hvor man kan gjøre karriere på ulike måter til ulike tider, nettopp fordi vi har et ønske om at hver enkelt skal stå lenger. Derfor skal vi nøye følge opp den NOU-en vi nylig fikk overlevert, som har en helt annen tilnærming til etter- og videreutdanningsopplegget enn det vi har hatt tidligere, nemlig en helhetlig tilnærming, hvor man ser på kompetansen både i SFO, skole og barnehage som helhet, og at man sørger for at etter- og videreutdanningsopplegget henger sammen med de ulike karriereveiene. Sammen med de som jobber i skolen, og de som eier skolene, skal vi identifisere hva vi skal gjøre i det videre. Målet er at vi skal ha et nytt opplegg for både etter- og videreutdanning og karriereveier i skolen fra 2025, og jeg ser fram til å diskutere dette videre med Stortinget.

Presidenten [10:46:44]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Abid Raja (V) [10:46:55]: Jeg har lurt på hvorfor kunnskapsministeren ikke har villet møte bl.a. meg i debatt siden skolestart. Mediene gjorde mange forsøk på å få statsråden i studio, men fikk alltid nei. Det var en alvorlig situasjon for elevene under streiken, og statsråden har ansvaret for elevenes lovfestede rett til opplæring og et godt skolemiljø. Jeg forstår selvsagt at hun har travle dager, men jeg håper at statsråden framover vil ta seg tid til å diskutere sektoren hun har det overordnede ansvaret for.

Lærernes streik var helt legitim. Det Venstre var bekymret for, var manglende oppfølging under streiken og konsekvensene det ville ha for elevene når de skulle tilbake til skolen. Da august gikk mot slutten, spurte jeg statsråden om hun ville komme med en tiltakspakke for elevene som var hardest rammet av streiken og pandemien, slik Venstre og Solberg-regjeringen gjorde gang på gang under pandemien. Den 5. september svarte statsråden at hun ikke så det som hensiktsmessig, men ville «fortløpende vurdere om det er behov for ytterligere tiltak for å styrke skolens arbeid med å følge opp de elevene som kan ha behov for ekstra støtte i tiden fremover». Hun kunne ikke vise til en eneste rapport hun hadde fått, selv etter tre måneder med streik. Det var dermed uklart hva hun faktisk visste om hvordan det gikk med elevene, og hva hun baserte disse vurderingene på.

I dokumentene fra regjeringen kommer det fram at de ikke fikk noe dokumentasjon på streikens konsekvenser for elevene før 16. september. Denne datoen er viktig, for samme morgen publiserte nemlig NRK en sak om at statsråden verken hadde bestilt eller fått en eneste rapport om konsekvensene av streiken. I saken avdekket NRK at verken Utdanningsdirektoratet, Statsforvalteren eller andre hadde blitt spurt av, eller hadde fortalt til, regjeringen om konsekvensene av streiken, selv om statsråden elleve dager tidligere sa til Stortinget at hun fortløpende vurderte tiltak.

Jeg lurte derfor på når statsråden faktisk bestilte denne rapporten fra Utdanningsdirektoratet, og om det først skjedde da NRK skulle lage mediasak.

Statsråd Tonje Brenna [10:48:56]: Jeg tror vi skal være enige om i Stortinget at hvorvidt en statsråd følger opp sitt ansvarsområde, ikke avgjøres av om vi møter representanten Abid Raja i Dagsnytt 18. Når det er sagt – og dette vet også representanten Raja svært godt – har Statsforvalteren et stående oppdrag om å følge med på utdanningssektoren hver eneste dag, hele året. Det er heller ikke sånn – som jeg mistenker at representanten er svært klar over – at idet vi får streik innenfor en sektor, f.eks. i skolen, iverksettes det eksplisitte undersø-

kelser umiddelbart. Etter hvert som streiken både varte lenger og rammet stadig flere elever, var det naturlig at vi ba om mer informasjon. Det betyr ikke at vi ikke hadde mottatt informasjon dersom det f.eks. var noe spesielt å melde, for det ville Statsforvalteren vært forpliktet til å melde uansett. Derfor mener jeg det var riktig at vi etter hvert ba om mer informasjon. Det fikk vi også, og det er jeg glad for at vi gjorde.

I Norge har vi en sterk rett til å streike. Det er jeg glad for. Jeg er glad for at den også gjelder offentlige tjenestemenn. I veldig mange andre land gjelder ikke det. Derfor var det riktig at streiken fikk utspille seg, rett og slett fordi streik er et lovlig virkemiddel. Men etter hvert som streiken varte, og vi fikk rapporter om konsekvenser for elevene via statsforvalterne, Utdanningsdirektoratet og også i helselinjen, var det nødvendig – ikke ønsket, men allikevel nødvendig – at vi grep inn. Jeg mener at vi gjorde det til rett tid, jeg mener at vi innhentet informasjon til rett tid, og jeg har tillit til at statsforvalterne hver eneste dag, hele året – streik eller ikke, sommer som vinter – følger vår sektor tett og melder fra om det er noe spesielt myndighetene bør vite innenfor våre skoler og barnehager.

Abid Raja (V) [10:50:49]: Når statsråden ikke vil møte i debattstudio, og når hun heller ikke når det er spørretime her i stortingssalen, vil svare på det konkrete spørsmålet, blir det jo veldig vanskelig for opposisjonen å følge opp regjeringen. Spørsmålet mitt var egentlig ikke veldig kryptisk og vanskelig formulert, og jeg kan gjenta det: Jeg lurte på når statsråden faktisk bestilte denne rapporten fra Utdanningsdirektoratet, og om det først skjedde da NRK skulle lage mediasak. Den mediasaken ble publisert den morgenen man avdekket at verken Utdanningsdirektoratet, Statsforvalteren eller andre hadde blitt spurt av regjeringen – eller hadde sendt noe til regjeringen – om konsekvensene av dette. Da er det viktig at vi på Stortinget får svar på når statsråden faktisk bestilte denne rapporten, og om det først skjedde da NRK skulle lage sak om dette. Det må statsråden kunne svare på.

Statsråd Tonje Brenna [10:51:48]: Jeg godtar ikke premisset om at statsforvalterne ikke følger med før jeg gjør en eksplisitt bestilling. Det gjør statsforvalterne, og det tror jeg også representanten Raja vet. Nå ligger svaret på spørsmålet jeg fikk gjentatt nå, åpent ute, både på nett og i proposisjonen som er oversendt Stortinget. Men jeg skal selvfølgelig for enkelhets skyld gjenta de aktuelle datoene. I tillegg til det jeg sa, at statsforvalterne følger med hver eneste dag, hele året på om det skjer noe spesielt i våre skoler og barnehager, skjedde altså følgende: Den 17. september ble det gjort en formell bestilling om hyppigere og mer informasjon. Den

20. september kom den første samlerapporten fra Utdanningsdirektoratet, som beskrev alvorlige negative konsekvenser for en rekke elevers opplæringstilbud. Den 22. september ble andre bestilling gjort til Utdanningsdirektoratet om utdypende informasjon – og suksessiv rapportering etter hvert som de fikk informasjon. Vi ba også om en samlerapport 27. september. I tillegg kommer løpende enkeltrapporter, og dem har vi selvfølgelig også fulgt tett.

Presidenten [10:52:56]: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Abid Raja.

Abid Raja (V) [10:53:03]: Disse datoene har vi faktisk lest i den proposisjonen, men det er fremdeles pinlig å se at statsråden, selv om jeg nå har stilt spørsmålet to ganger, faktisk ikke vil svare på om det var foranlediget av NRK. Jeg kommer til å følge opp det andre i et skriftlig spørsmål til statsråden. Men dersom disse bekymringene til Utdanningsdirektoratet fra 16. september stemmer, har sårbare elever fått problemer fordi skoletilbudet forsvant eller ble kuttet fordi de ikke fikk nødvendig tilrettelegging. Elever på hybel hadde stått i fare for å falle fra, mange sliter med fraværsgrensen fordi det er mer fravær når skoletilbudet blir så sporadisk, og det har vært vanskelig å lage et godt skolemiljø under streiken for elever som sliter psykisk.

Etter streiken, som regjeringen avsluttet med tvang, har ingenting skjedd. Statsråden har bedt kommunene om å bruke penger de har spart i lønnskostnader, på elevene. Selv har hun ikke kommet med én eneste krone, ikke ett eneste løfte. Jeg lurer på om statsråden mener det er rimelig at kommunene alene skal ha ansvaret for å rette opp i alt dette, og hva som skal til for at statsråden og regjeringen kommer på banen og setter inn nødvendige hjelpetiltak.

Statsråd Tonje Brenna [10:54:02]: Med respekt å melde: Her har kommuner og fylkeskommuner spart penger under en lovlig streik fordi de ikke har betalt ut lønn til lærerne. Og så er representantens forslag til Stortinget at staten skal kompensere kommuner og fylkeskommuner for det. Det ene er at det ikke er en rasjonell måte å gjøre dette på, fordi situasjonen er svært ulik for ulike elever, men det kan heller ikke være sann at man som part i streiken kan tjene på den rent økonomisk. Selvfølgelig er det en klar forventning til kommuner og fylker om at de pengene de sparte under streiken, skal gå tilbake til elevene, og selvfølgelig følger vi opp det gjennom dialog med kommuner og fylkeskommuner. Jeg kommer ikke til å legge opp til at vi lar kommuner og fylkeskommuner slippe unna, enten ved å bruke pengene et annet sted, eller ved at staten skal gå inn og dekke en utgift man faktisk ikke har hatt.

Jeg vil også si at det er en urimelig påstand fra representanten å si at ingenting har skjedd. Hver eneste dag går tusenvis av lærere på jobb for å gjøre det beste for våre barn og unge.

Presidenten [10:55:06]: Himanshu Gulati – til oppfølgingsspørsmål.

Himanshu Gulati (FrP) [10:55:13]: Lærerstreiken pågikk i hele 111 dager, nesten 16 uker, før regjeringen valgte å gripe inn med tvungen lønnsnemnd. Vi våknet alle opp til den sterke saken fra NRK i dag, om at det i de elleve dagene fram til streiken ble avblåst, kom et ras av alvorlige bekymringsmeldinger fra statlige etater hva gjelder både opplæring og elevenes psykiske helse. Folkehelseinstituttet sa allerede den 22. september – i et notat som omhandlet psykisk helse – at minst 14 000 barn og unge hadde utfordringer mens streiken pågikk, og at dette kunne øke i omfang.

Jeg lurer på når statsråden først ble bekymret for at streiken kunne få alvorlige konsekvenser for både opplæringen og den psykiske helsen til barn og unge. Mener statsråden at flere av disse mest alvorlige konsekvensene kunne vært avverget eller sterkt redusert om regjeringen hadde grepet inn tidligere?

Statsråd Tonje Brenna [10:56:09]: Jeg er alltid bekymret for barn og unge som ikke får møte opp i skole eller barnehage. Det mener jeg vi alle bør være, for skoler og barnehager utgjør viktige steder og fellesskap for ungene våre. Men streik er, som sagt, et lovlig virkemiddel, og vi har vel siden fyrstikkarbeiderne hadde den første lovlige streiken i 1889 – eller noe sånt – slått ring om streikeretten i Norge. Retten ble utvidet gjennom 1950-tallet ved at også offentlige tjenestemenn fikk anledning til å streike. Det mener jeg er viktig. Derfor er det en krevende balanse å holde den retten i hevd og samtidig vurdere hvordan tredjepart rammes. Og det er spesielt når det gjelder barn og unge. Derfor endte vi til slutt i en situasjon med tvungen lønnsnemnd. Det var ikke ønskelig, verken fra partenes eller regjeringens side, men sånn ble det. Jeg håper det er lenge til neste gang vi trenger å vurdere en tilsvarende inngripen, for det er opp til partene å løse denne typen tariffkonflikter. Det håper jeg de vil klare i fortsettelsen.

Presidenten [10:57:09]: Himanshu Gulati – til oppfølgingsspørsmål.

Himanshu Gulati (FrP) [10:57:12]: Som jeg var inne på tidligere, pågikk streiken i nesten 16 uker, og kommuner og fylkeskommuner sparte vel flere hundre millioner kroner i lærerlønninger under streiken. Det var vel over 20 mill. kr per dag på det meste, om jeg ikke tar feil. Statsforvalterne har varslet om de alvorlige konsek-

vensene av streiken. Statsforvalteren i Vestland, bl.a., har sagt at elevene som har blitt rammet, kan ha gått glipp av så mye opplæring at det vil være vanskelig eller umulig å ta igjen det tapte. Vi har også fått alvorlige bekymringsmeldinger hva gjelder psykisk helse og utenforskap.

Jeg ønsker derfor å utfordre statsråden på hvilke konkrete tiltak hun vil sette i gang for å ta igjen den tapte opplæringen som elevene har opplevd, og om hun vil ta konkrete grep for å sørge for at de hundrevis av millioner kroner som det offentlige har spart, forblir i skolesektoren og brukes til å følge opp de svakeste elevene og de som har hatt de sterkeste utfordringene under streiken.

Statsråd Tonje Brenna [10:58:09]: Jeg har allerede tatt konkrete grep for å forsikre meg om det, gjennom å ha dialog med kommunenes organisasjon, KS, og gjennom dialog med politikere. Det er kommunene og fylkeskommunene som er ansvarlig for opplæringen. Derfor er det ikke naturlig at regjeringen eller Stortinget skal gripe inn med en eller annen form for plan for å kompensere for dette. Det er fortsatt tidlig i skoleåret. Det er mye tid til å ta igjen det tapte. Jeg er helt sikker på at våre lærere i skolen gjør alt det de kan for både at elevene skal ha gode og meningsfylte dager sammen med hverandre, og at man kommer seg igjennom det pensumet man skal mot slutten av dette skoleåret. Så svaret er at jeg har tillit til lærerne, jeg har tillit til at de følger dette tett opp, og jeg har tillit til at man kommer seg igjennom og lærer det man skal, i løpet av dette skoleåret.

Presidenten [10:58:59]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [10:59:14]: Arbeiderpartiet har hevdet at de vil legge fram en ny kvotemelding for Stortinget, såkalt kvotemelding 2.0. Det er i realiteten kun en videreføring av den allerede vedtatte kvotemeldingen og en avklaring av de punktene som flertallet i Stortinget påpekte under forrige behandling. Statsråden har i debatter framstilt seg som veldig høy og mørk og har vært klar på at han ville levere en melding til Stortinget før jul, og ikke minst at han vil legge fram en melding med hele næringen i ryggen. Når man ser på de punktene som diskuteres i næringen i dag, som allerede var avklart i den forrige meldingen, og at statsråden nå ikke helt vet når han vil levere meldingen til Stortinget, kan man vel hevde at statsråden bommet på hoppkanten og landet på kulen.

Norges Fiskarlag klarte ikke å bli enige internt om høringsuttalelse og klarte ikke å sende inn høringsuttalelse før fristen. Ser statsråden at regjeringen skaper unødig støy og uforutsigbarhet i fiskerinæringen, og at

det vil bli vanskelig å levere en melding som hele næringen stiller seg bak? Og til slutt, ikke minst: Når vil statsråden legge fram meldingen for Stortinget?

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:00:33]: I all ydmykhet: Verken undertegnede eller representanten Strifeldt kan vel påstå at vi er verken høye eller spesielt mørke. Det var vel bedre tider litt tidligere når det gjelder det siste.

Når det gjelder kvotemeldingen, kjenner jeg meg ikke i det hele tatt igjen i den beskrivelsen som representanten Strifeldt legger til grunn her, og jeg vil bare vise til hva et enstemmig landsstyre i Norges Fiskarlag uttalte etter den forrige regjeringens kvotemelding:

«Den har skapt en helt umulig situasjon.»

Derfor er den jobben som vi har å gjøre nå, en skikkelig ryddejobb, og hvis jeg oppfattet representanten Strifeldt rett, har han lyst til å være med på den ryddejobben. Det vil det vel bli anledning til, hvis han ser det samme bildet som regjeringen ser.

Når det gjelder høringsinnspillene, er det sånn at det som Norges Fiskarlag ikke klarte å finne fram til en enighet om, sånn som jeg oppfatter det, handlet om hvilken innretning man skulle ha på tilbakefall av strukturgevinst når den faller tilbake til opprinnelig gruppe. Det er flere modeller for det, men jeg oppfattet at organisasjonen ønsker at det skal skje i tråd med det som var forutsetningene da strukturkvotene ble innført. Det er også det brede bildet av alle høringsinnspill på dette punktet. Der valgte altså den regjeringen som representanten Strifeldts parti var en del av, å lande stikk i strid med forutsetningene. Det er egentlig, synes jeg, et ganske godt bilde på den ryddejobben som vi må gjøre, og som gjelder også på andre områder.

Når det gjelder tidspunktet for når jeg skal legge fram en ny kvotemelding, har jeg verken vært høy eller mørk. Jeg sa ved tiltredelsen at dette skulle vi klare på ett års tid, vi skulle ikke bruke seks år, som den forrige regjeringen gjorde, og vi skulle også forsøke å lande alle de sentrale spørsmålene. I et juleintervju med Fiskeribladet nevnte jeg at den skulle komme i løpet av 2022. Den kommer på nyåret.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [11:02:40]: I et innlegg i går på Sjømat Norges arrangement, Industriens plass i fiskeripolitikken, uttalte statsråden at det å skape aktivitet i kystsamfunn, sysselsetting, verdiskaping og viktige arbeidsplasser i fiskeindustrien er den beste grunnrenten, og det skal ikke skattlegges. Det gjentok også statsråden i tidligere svar i dag.

Vi har en annen næring, havbruksnæringen, som skaper aktivitet i kystsamfunn, sysselsetting, verdiskaping og viktige arbeidsplasser i landindustrien. Den næringen skal betale grunnrenteskatt.

Kan statsråden redegjøre for forskjellene på aktiviteten i kystsamfunn, sysselsetting, verdiskaping og viktige arbeidsplasser, som gjør at den ene næringen må betale grunnrenteskatt, mens den som fangster av fellesskapets ressurser, ikke skal gjøre det.

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:03:39]: Den store forskjellen mellom de to næringene som vi her snakker om, er at havbruksnæringen har hatt en fantastisk utvikling gjennom noen tiår, der man har gått fra å være en attåttnæring til å være en av våre viktigste industrier. Der har man gjennom de siste årene hatt en avkastning som er tre–fire ganger høyere enn f.eks. industrien. Det er bakgrunnen for at regjeringen har sendt på høring et forslag om å innføre grunnrente i denne næringen. Det er også en næring som har tilgang på en eksklusiv rett, som er en begrenset rett til å drive næringsvirksomhet i kystsonen, som er fellesskapets eiendom. Og så har vi avklart at det ikke er regjeringens politikk å innføre grunnrente i fiskerinæringen på en annen måte enn det vi har gjort før.

Så tror jeg at representanten Strifeldt kanskje skal tenke seg om, om hvorfor så mange av industriaktørene i fiskerinæringen problematiserer hvilke rapporter som skulle ligget til grunn for utviklingen, og som tidligere har blitt lagt i en skuff.

Presidenten [11:04:46]: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Geir Jørgensen.

Geir Jørgensen (R) [11:05:00]: I motsetning til Fremskrittspartiet er vi i Rødt veldig glad for at vi får en ny kvotemelding. Vi får virkelig håpe at det ikke bare blir en forlengelse av den forrige. Fire sentrale punkter er sendt ut på høring, men det er stadig en mengde spørsmål som ikke har kommet fram, og vi er interessert i hvordan regjeringen tenker rundt dette. Det gjelder spesielt det at trålflåten i dag har 32 pst. av det totale kvantumet. Det ligger fast. Men vi vet jo at hvis kystflåten skal bli bærebjelken i fiskeripolitikken, er vi nødt til å omfordele noen av disse ressursene. Da er spørsmålet til fiskeriministeren:

Vil det bli en ny høringsrunde som også omhandler fordelingsspørsmålene knyttet til trålflåten og kystflåten?

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:06:04]: Med høringen om bearbeidingsutvalgets rapport og høringene om de fire temaene har vi fått unnagjort det som var planlagt av høringer fra regjeringens side før vi skal levere en kvotemelding til Stortinget. Jeg legger til grunn at Stortinget vil ha sine høringsprosesser, men vi leverer selv sagt meldinger til Stortinget. Sånn skal det være med en stortingsmelding.

Når det gjelder spørsmålet om trålstigen, som jeg oppfattet var det som representanten Jørgensen tok opp, vil vi, når vi legger fram kvotemeldingen, avklare hvilken innretning regjeringen velger. Men jeg vil peke på at de aller, aller fleste høringsinstansene ønsker at kompromisset som har eksistert i norsk fiskerinæring, og som Norges Fiskarlag utviklet for mange år siden – den dynamiske trålstigen – blir innført på nytt. Det tar vi med oss i arbeidet fram mot at vi legger fram kvotemeldingen.

Presidenten [11:07:01]: Geir Jørgensen – til oppfølgingsspørsmål.

Geir Jørgensen (R) [11:07:02]: Jeg takker for svaret, men når vi nå ser hva Riksrevisjonen har uttalt om utviklingen i fiskerinæringen, og ser at vi har kannibalisme – for å bruke et sånt ord – i kystflåten, der man kjøper rettigheter og kjøper opp hverandre, mens det har vært stabilitet og forutsigbarhet i det flåteleddet som jeg snakker om, den store trålflåten, som har enorme overskudd på sin drift, mener fiskeriministeren at det er rettferdig fiskeripolitikk at forutsigbarheten til enhver tid skal ligge hos den største delen av flåten, hos de største fartøyene?

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:07:45]: Med den innretningen som et stort flertall av høringsinstansene ønsker når det gjelder trålstigen, vil jo forutsigbarheten være størst for den minste flåten, for den vil virke på den måten at hvis kvotene går ned, forfordes de minste kvotene, mens hvis det blir veldig store kvoter, vil trålflåten få noe mer. Det er jo på den måten man gjennom år har håndtert det behovet vi har for å ha en variert flåte, både for at vi skal ha et kystnært fiske, for at vi skal ha en stor gruppe med mindre fartøy, og for at vi også trenger havgående fartøy, for å sørge for at vi kan fiske effektivt og ta hele kvoten som er tilgjengelig, basert på at fisken har et vandringsmønster. Det legger vi til grunn. Når regjeringen i Hurdalsplattformen sier at den ønsker en mer rettferdig fiskeripolitikk, er det en erkennelse av at også det som Riksrevisjonen påpeker, stiller vi oss helt og fullt bak.

Presidenten [11:08:43]: Alfred Jens Bjørlo – til oppfølgingsspørsmål.

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:08:55]: Det som i alle fall er positivt med spørjetimen i dag, er at fiskeri- og havbrukspolitikk har vore eit sentralt tema. Det får vi glede oss over, for det er det for sjeldan i den nasjonale politiske debatten når vi tenkjer på kor viktige desse næringane er. Men er det noko både havbruksnæringa og fiskerinæringa er opptekne av, er det at rammevilkåra er stabile og føreseielege. Eg opplever at det har vore det store problemet med det som no har blitt kasta over hav-

bruksnæringa, og som vi har brukt mykje tid på her i dag. Så merkar eg meg at statsråden brukar som argument for ein grunnrenteskatt på havbruksnæringa at dei har fått ein eksklusiv rett til å utnytte ressursane – rett nok ein eksklusiv rett som dei har betalt veldig mykje for å ha, men det får vi leggje til side. Men eg forstår ikkje kva som då er den prinsipielle forskjellen på havbruksnæringa og fiskerinæringa. Aktørane i fiskerinæringa har jo òg ein eksklusiv rett til å bruke naturressursar. Betyr ikkje det, ut frå det prinsippet, at det no like godt kan kome nye grunnrenteskattar også for fiskerinæringa?

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:09:57]: Rettigheter til å ta opp villfisk fra havet er ikke evigvarende rettigheter. Dette har jo regjering etter regjering som har vært ledet av Arbeiderpartiet, slåss for at vi skulle unngå, mens borgerlige regjeringer har ønsket å tildele evigvarende kvoter. Jeg tør minne om hva havressursloven slår fast: Fisken i havet er fellesskapets eiendom, og utgangspunktet er at det ikke er lov å nyttiggjøre seg den før man får en tillatelse til det. Havbrukstillatelsene har ingen tidsbegrensning. Dette er eksklusive rettigheter i kystsonen, en kystsone hvor det er kamp om plassen, og hvor havbruksnæringen får anledning til å drive en verdiskaping som er viktig for landet, men som også påvirker andre interesser i kystsonen.

Jeg har tidligere redegjort for at havbruksnæringen har hatt en avkastning – basert på denne tilgangen – som har ligget langt, langt over det som andre næringer har hatt. Det er en del av bakgrunnen for at vi har forelått å innføre grunnrente for havbruksnæringen.

Presidenten [11:11:02]: Vi går videre til siste hovedspørsmål.

Hårek Elvenes (H) [11:11:17]: I forslaget til forsvarsbudsjett for 2023 står det:

«Regjeringens budsjettforslag bygger videre på de økonomiske forutsetningene i langtidsplanen og tidligere års satsinger, og innebærer også i 2023 en betydelig bevilgningsøkning.»

Videre står det å lese at regjeringen foreslår et forsvarsbudsjett på 75,8 mrd. kr, en økning på 6,8 mrd. kr sammenlignet med saldert budsjett 2022. Dette er en økning på om lag 9,8 pst. Justert for kompensasjoner, tekniske endringer og inntektsøkninger øker regjeringen forsvarsbudsjettet med 7,8 pst, om lag 4,5 mrd. kr sammenlignet med saldert budsjett 2022.

Regjeringens fortelling om forsvarsbudsjettet før budsjettframleggelsen og etter budsjettframleggelsen har vært fortellingen om en betydelig satsing på forsvar og beredskap. Statsbudsjettets Gul bok forteller imidlertid en helt annen historie:

«Utgiftene til forsvarsformål anslås å gå ned med 0,2 pst. fra 2022 til 2023. Korrigert for utgifter til kampflyanskaffelsen viser utgiftene til forsvarsformål en nedgang på 0,9 pst. fra 2022 til 2023.»

Spørsmål: Har regjeringen lagt fram et budsjettforslag for 2023 som gir en realnedgang eller en realøkning? Og hvor stor er i så fall realnedgangen eller realøkningen?

Statsråd Bjørn Arild Gram [11:13:10]: Vi er i en alvorlig sikkerhetspolitisk situasjon, og vi har behov for å styrke vår forsvarsevne og beredskap både på kort og på lang sikt. Derfor ble det lagt fram et budsjett for i år med betydelig styrking av Forsvaret. Vi har gjennom tilleggsbevilgninger gjennom året i år, og ikke minst etter Russlands angrep på Ukraina, lagt inn ytterligere betydelige styrkinger også på sivil side, men på Forsvaret knyttet til mer aktivitet, tilstedeværelse, oppfylling av lagre, styrking av Etterretningstjenesten, tilrettelegging for alliert mottak, mv.

Vi har lagt fram et statsbudsjett for neste år, 2023, hvor vi går videre med ytterligere styrkinger. Det er en betydelig realvekst sammenlignet med saldert budsjett for i år. Den historien som representanten Elvenes nå ønsker å fortelle, og å sammenligne disse ulike prosentene, er egentlig litt meningsløs, for det er ikke slik at vi svekker forsvarsbudsjettet. Vi styrker forsvarsbudsjettet reelt. I tillegg har vi hatt en ekstraordinær styrking i 2022.

Så er det viktig å ha med seg at en rekke tiltak knyttet til den ekstraordinære styrkingen i årets budsjett er styrkinger som har stor betydning for det året vi går inn i. Det at vi f.eks. har brukt flere hundre millioner innenfor Forsvarsbygg til nybygg og anlegg, til tiltak til å styrke evnen til alliert mottak, forsvinner jo ikke 1. januar – det ligger der videre. Vi har en betydelig styrking av lagerbeholdningen med ytterligere personlig bekledning og utrustning. Vi har satt av 800 mill. kr mer til anskaffelse av ammunisjon og økt antall sonarbøyer. Dette er styrkinger av lagrene våre og beredskapen vår som har betydning også inn i neste år.

Hårek Elvenes (H) [11:15:14]: Da konstaterer jeg at ministeren bekreftet at realbevilgningen til forsvarsformål i 2023 er mindre enn i 2022, til tross for at man har spent buen veldig høyt i forkant, og for så vidt i etterkant, og den sikkerhetspolitiske situasjonen er meget alvorlig. Så må jeg minne ministeren om at de økningene som han selv nevnte, delvis finansieres ved å skyve på investeringer, men det ligger utenfor dette spørsmålet.

Spørsmålet er: Hvorfor har man utelukkende kommunisert en økning i forsvarsbevilgningene når det de facto er en realnedgang?

Statsråd Bjørn Arild Gram [11:15:57]: Jeg må igjen gjenta at dette blir et merkelig forsøk på å framstille det som at vi ikke satser på forsvarsbudsjettet, for det gjør vi vitterlig. Vi har gjort det i budsjettet for i år. I det ordinære budsjettet med tilleggsnummeret la vi på i forhold til Solberg-regjeringens forslag. Vi har hatt kraftig styrking av engangstilleggene i år, noe som har virkninger for neste år, som jeg nettopp har redegjort for. Og så legger vi nå inn en realvekst på 4,5 mrd. kr sammenlignet med saldert budsjett.

I tillegg til det har vi gjort vridninger innenfor rammen – i tillegg til det – der vi holder på et høyt investeringsnivå, men ikke øker det like mye som forutsatt i langtidsplanen, rett og slett fordi vi må sikre at vi har et forsvar som fungerer her og nå – at vi har midler til drift, tilstedeværelse og aktivitet for å håndtere den oppståtte sikkerhetspolitiske situasjonen. Det er prioriteringer som jeg er meget komfortabel med, og som jeg mener er helt rett i den situasjonen vi står i.

Presidenten [11:16:53]: Det blir oppfølgingsspørsmål – Ine Eriksen Søreide.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:17:05]: Forsvarsministeren må gjerne mene at det er meningsløst å sammenligne, men Finansdepartementet synes ikke det er meningsløst å sammenligne. De har en tabell på side 55 i Gul bok som forteller veldig tydelig om Stoltenberg-periodens realnedgang, gjennomsnittlig på 0,8 pst. i forsvarsformål per år, en realøkning på i gjennomsnitt 3,7 pst. i Solberg-regjeringens åtte år, og da en gjennomsnittlig årlig realnedgang mellom 2022 og 2023 på minus 0,2. Den tabellen er det selvfølgelig fint for forsvarsministeren å lese, for der er det altså sammenlignbare tall i en tidsserie helt fra 2009.

Statsråden sier flere ganger at engangstilleggene er av stor betydning også for neste år. Men på side 59 i Gul bok står det at den realnedgangen som vi viser til, i all hovedsak skyldes at de store ettårige utgiftene i 2022 ikke videreføres i 2023.

Statsråd Bjørn Arild Gram [11:18:11]: Poenget var at den bevilgningen vi foretok i 2022, med de investeringene vi foretar i 2022, har effekt for vår beredskap og forsvarsevne også i 2023. Når vi har investert i økt tilrettelegging for alliert mottak i Indre Troms, i Bardufoss, er det en fasilitet som ikke er borte 1. januar. Da er jo mottakskapasiteten varig styrket. Når vi har fylt opp lagrene våre med f.eks. ammunisjon, vel, da har vi styrket lagrene våre.

Det var det som var poenget mitt, og det mener jeg er noe som står seg veldig godt. Vi har gjort tiltak i år som har mer varig effekt på vår forsvarsevne og beredskap.

Presidenten [11:18:58]: Den muntlige spørretimen er nå omme.

Sak nr. 2 [11:18:59]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:19:02]: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i sappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 2, fra representanten Seher Aydar til utenriksministeren, vil bli besvart av utviklingsministeren på vegne av utenriksministeren, som er bortreist.

Spørsmål 3, fra representanten Ingjerd Schou til utviklingsministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 5, fra representanten Sofie Marhaug til barne- og familieministerens, er trukket tilbake.

Spørsmål 13, fra representanten Mímir Kristjánsson til landbruks- og matministeren, vil bli besvart av barne- og familieministerens på vegne av landbruks- og matministeren, som er bortreist. Spørsmålet flyttes og besvares etter spørsmål 4, som skal besvares av samme statsråd.

Spørsmål 14, fra representanten Sigbjørn Framnes til kommunal- og distriktsministeren, vil bli tatt opp av representanten Helge André Njåstad.

Spørsmål 1

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:19:23]: Mitt spørsmål går til finansministeren og lyder som følger:

«På pressekonferansen 28. september om innføring av grunnrenteskatt sa finansministeren: «Punkt nummer én når vi nå innfører en grunnrenteskatt på havbruk, så skal cirka halvparten være igjen i kommunal sektor. Så de kommunene som har havbruk, skal sitte igjen med mer etter dette grepet, enn før dette grepet.»

Meiner statsråden framleis at det er sikkert at havbrukskommunene vil sitte att med meir pengar etter at regjeringa la fram ein ny skattepakke for havbruksnæringa, og kan statsråden utdjupe kvifor det er slik?»

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:20:06]: Ja.

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:20:10]: Eg reknar med at kommunar over heile landet blir roa av det utdjupe svaret frå finansministeren. Det som er fakta, er at i førre runde med auksjon på nye laksekonsesjonar, blei det selt produksjonskapasitet på 6,9 mrd. kr. I årets auksjon, før pressekonferansen til regjeringa, var det forventa at den nye auksjonen ville gje inntekter på mel-

lom 8 mrd. kr og 9 mrd. kr. Resultatet veit vi no. Det blei 4 mrd. kr, altså ei halvering av inntektene til fellesskapet – eit tap på ca. 4 mrd. kr. Ut frå systemet dette skal fordelast med, mister vertskapskommunane dermed 40 pst. av den tapte summen på 4 mrd. kr. Fordelt på to år mister altså kommunane 1,6 mrd. kr – 800 mill. kr i tap per år i 2022 og 2023.

Meiner finansministeren at vertskapskommunane i 2023 sit igjen med meir pengar enn før, etter at regjeringa lanserte dette grepet?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:21:17]: Med den omleggingen vi foreslår, og som nå er på høring, vil vertskommuner og vertsfylker sitte igjen med mer penger fra havbruksnæringen. Dette er tenkt som en langsiktig endring, ikke avhengig av det enkelte års auksjoner, men at man skal ha en fast kontantstrøm, både gjennom den endringen i produksjonsavgiften som ligger der, og gjennom det nye forslaget om en naturressursskatt. Regjeringen har slått fast som prinsipp at vi vil ha grunnrente. Vi skal gjøre det på en måte som gjør at vi i stor grad skjermer de små og mellomstore med hensyn til grunnrentebeskatningen, med et bunnfradrag som alle skal få glede av. Når vi skal gjennomføre og komme med proposisjonen til Stortinget til våren, skal den endelige modellen som da legges, sikre at vertskommuner og vertsfylker sitter igjen med mer enn i dag. Det er nettopp derfor vi har det på høring. Vi har lagt fram noen grunnpilarer for den omleggingen. Så skal vi få innspillene og komme med den endelige modellen i forslag til Stortinget i løpet av våren.

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:22:18]: Dette begynner å bli så vagt at å kalle det ein garanti, trur iallfall eg vil roe dei færraste kommunepolitikarane rundt om i Havbrukskommune-Noreg. Realiteten er at i 2023 vil norske kommunar sitje igjen med 800 mill. kr mindre gjennom lakseauksjonane enn ein låg an til å gjere før regjeringa lanserte sin nye skattepakke. Ein vil få auka produksjonsavgifta noko, kanskje 250 mill. kr, så netto tapar norske vertskommunar ca. 550 mill. kr i 2023. Det er riktig, som finansministeren seier, at det i 2024 òg vil kome nokre nye system, naturressursskatt osv. Det skal fordelast på alle kommunane i landet, slik at Oslo kjem til å få mest – dette går ikkje eksklusivt til havbrukskommunane – mens tapet i inntekt og verdier kjem til å ligge der over tid.

Eg spør igjen: Kan statsråden bekrefte at vertskommunane i 2023 sit igjen med mindre, og kan han garantere at ein som vertskommune for havbruk i Noreg i 2024 vil sitje igjen med meir etter dette grepet enn før dette grepet?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:23:22]: Jeg kan beskyldes for mye, men at ordet «ja» er vagt, er jeg litt usikker på. Jeg er ganske tydelig på at vi har et klart mål fra regjeringen: at vertskommuner og vertsfylker skal sitte igjen med mer. Det er hele målsettingen. Nettopp fordi man har en høring, et høringsinstitutt, skal man få innspill og sikre at vertskommuner, vertsfylker og kysten sitter igjen med mer penger etter omleggingen enn før omleggingen. Men dette er en varig omlegging, det er ikke bare fra år til år, for dette skal bli en kontantstrøm som gjør at det blir mer stabilitet, mer trygghet og lettere å budsjettere for kystkommuner over tid. Når denne omleggingen er gjennomført, og hvis Senterpartiet og Arbeiderpartiet får flertall for sine forslag her i salen, vil distriktsfylker, vertsfylker og vertskommuner for havbruk sitte igjen med mer over tid. Det kan selvfølgelig være enkeltår på grunn av akkurat den og den auksjonen, men over tid vil de sitte igjen med mer penger enn før. Det er hele målsettingen, og det er en av grunnene til at vi gjør det. Vi skal i stor grad skjerme de små med et reelt bunnfradrag.

Spørsmål 2

Presidenten [11:24:24]: Dette spørsmålet, fra representanten Seher Aydar til utenriksministeren, vil bli besvart av utviklingsministeren på vegne av utenriksministeren, som er bortreist.

Seher Aydar (R) [11:24:38]: «Siden den kurdiske kvinnen Jina Amini ble drept, har protestene mot regimet i Iran vokst seg store. Demonstrantene blir utsatt for vold, tortur, drap, fengsling og bortføring. Motstanden er likevel sterk, og folket protesterer for «kvinneliv-frihet». Samtidig slår PST fast at Iran misbruker sin offisielle representasjon i Norge til å kartlegge og overvåke opposisjonelle her. Dette truer både dem som ytrer seg her, og deres gjenværende familie i Iran.

Vil utenriksministeren kalle Irans ambassadør inn på teppet?»

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinning [11:25:29]: I likhet med representanten ser regjeringen med stor bekymring på utviklingen i Iran. Menneskerettighetssituasjonen er alvorlig. Evin-fengselet som brant i helgen, skal være overfylt av fanger. Vi fordømmer den økende brutaliteten og den uforholdsmessige voldsbruken som myndighetene i landet har tatt i bruk siden Mahsa Aminis død.

Dette har Utenriksdepartementet tydelig gitt uttrykk for. Det har vært gjort både direkte overfor Irans utenriksminister da utenriksminister Huitfeldt møtte ham i New York i forrige måned, den 22. september, og

en rekke ganger i Utenriksdepartementets møter med Irans ambassadør i Oslo, sist da statssekretær Rimestad hadde et møte med ham 5. oktober. Norge har også gitt klart uttrykk for våre bekymringer i de møter vår ambassade i Teheran har hatt med iranske myndigheter siden demonstrasjonene startet.

La dette være klart: Norge står sammen med de fredelige demonstrantene i deres krav om respekt for grunnleggende menneskerettigheter. Vi forventer at Iran etterlever sine menneskerettslige forpliktelser.

Iranske myndigheter må lytte til folket. Ytringsfriheten må respekteres. Retten til å kunne ytre seg fritt og ha fri tilgang til informasjon er en grunnleggende menneskerettighet. Det iranske moralpolitiets håndhevelse av hijabpåbudet er kvinneundertrykkende. Å slå ned på fredelige demonstranter med skarp ammunisjon er uakseptabelt.

Men opprøret i Iran handler om mer enn hijab. Det er tydelig at mange iranere ikke lenger vil akseptere mangelen på frihet og myndighetenes brutalitet. Vi ser en økende splittelse mellom landets styre og flertallet av befolkningen, noe som også kan skyldes den økonomiske utviklingen og manglende framtidsutsikter.

Norge vil fortsette å engasjere seg for menneskerettighetssituasjonen i Iran. Dette gjør vi ved å møte myndighetene, støtte de som blir rammet, forhandle i FN og bruke så mange anledninger som mulig til å uttrykke norske synspunkter, inklusive i møter med Irans ambassade i Oslo.

Seher Aydar (R) [11:27:51]: La meg være tydelig: Det er ikke håndhevelsen av hijabpåbudet som er kvinneundertrykkende, det er selve påbudet som er kvinneundertrykkende, og det er selve styresettet som er kvinneundertrykkende – menneskeundertrykkende. I fire uker har folk protestert for frihet og mot det brutale regimet, og for å begrense det som kommer ut til omverdenen, blir internett stengt, og mennesker blir drept og fengslet. Det styrker også behovet for at folk som befinner seg utenfor Iran, deler informasjon om det som skjer – men heller ikke de er helt frie fra regimets lange hånd. Iran har brukt agenter og ambassaden aktivt for å kartlegge opposisjonelle og prøve å skremme dem fra å ytre seg. Det kommer fram i PSTs trusselvurdering at visse land, bl.a. Iran, ønsker at politiske motstandere skal trues til taushet. Det er realiteten.

Hvilke virkemidler finnes det når diplomater og andre staters institusjoner opptrer uakseptabelt og i strid med gjeldende lover, regler og avtaler – hvis statsråden kan gjengi fra det mest dramatiske ... (Presidenten avbryter.)

Presidenten [11:28:54]: Statsråd Tvinneheim.

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinneheim

[11:28:56]: Jeg må bare understreke at vi forventer at Irans ambassade i Oslo forholder seg til de føringene som Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem gir, om hva som er en ambassades virksomhet. Dersom norske myndigheter mottar konkrete enkelthenvendelser rundt dette spørsmålet, kommer dette til å følges opp, uten at jeg kan gå nærmere inn på dette her.

Jeg vil også understreke at utenriksminister Huitfeldt altså har tatt opp menneskerettighetssituasjonen direkte med sin iranske kollega, og Utenriksdepartementet har – som jeg nevnte – jevnlig kontakt med Irans ambassadør i Oslo.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Seher Aydar (R) [11:29:37]: Jeg spurte egentlig ikke om kontakt, jeg spurte om ambassadøren ble innkalt på teppet, og jeg spurte om hva slags virkemidler som finnes og kan tas i bruk. Det svarte heller ikke statsråden på. Men det som er klart, er at PST selv i en trusselvurdering har nevnt Iran som en autoritær stat som bruker sin etterretningstjeneste til å kartlegge og overvåke personer i Norge. Det er realiteten. Det er alvorlig, og menneskers ytringsfrihet – norske borgeres ytringsfrihet – blir begrenset i en tid hvor de føler et enormt behov for å si fra om det som skjer i Iran. Hvorfor utvises ikke f.eks. diplomater som åpenbart driver med etterretningsvirksomhet for å true folk i Norge til taushet? Hva slags tiltak settes i gang for å avdekke – og sørge for at folk ikke blir utsatt for – spionasje i Norge?

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinneheim

[11:30:27]: Jeg gjentar at dersom norske myndigheter mottar melding om konkrete enkelthendelser rundt spørsmål om den type virksomhet som representanten uttaler seg om, vil dette følges opp av riktige myndigheter, uten at jeg kan gå nærmere inn på det i denne sal på dette tidspunkt. Jeg må også gjenta at kontakt med både ambassaden i Oslo og utenriksministeren fra Iran er gjennomført ved en rekke tilfeller.

Så spør representanten om det er nødvendig å kalle ham inn på teppet. Det har ikke vært nødvendig å kalle ham inn på teppet, fordi ambassadøren har mottatt vårt budskap. Hvordan vi best kommuniserer med Irans ambassade i Oslo, er noe vi fortløpende vurderer, avhengig av utviklingen framover.

Spørsmål 3

Fra representanten Ingjerd Schou til utviklingsministeren:

«Utdanning er en av de viktigste satsingene i utviklingspolitikken for fattigdomsbekjempelse, for varig vekst og for jenters frihet. For regjeringen Solberg var dette et av de viktigste satsingsområdene. På statsråd Anne Beathe Tvinnereims vakt har dette området systematisk blitt nedprioritert, både i framlegg til årets statsbudsjett og i budsjettforhandlinger med SV. I neste års budsjett foreslår regjeringen nok en gang å kutte i bevilgningen til utdanning, med hele 270 mill. kr.

Hvordan forsvarer statsråden dette?»

Presidenten [11:31:34]: Dette spørsmålet er trukket tilbake.

Spørsmål 4

Marie Sneve Martinussen (R) [11:31:41]: «Økte priser på strøm, drivstoff, mat og bolig gjør det stadig vanskeligere for norske familier. Verst går det utover dem som har minst fra før av. SIFO har funnet ut at 200 000 husholdninger nå er så ille ute at de kan bli nødt til å stå over måltider for å få endene til å møtes. Priskrisen gjør at flere norske barn vil vokse opp i fattigdom, og ikke får de samme mulighetene som sine klassekamerater. Vi vet at barnetrygd reduserer barnefattigdommen.

Hvorfor vil statsråden gjennomføre et reelt kutt i barnetrygden i 2023?»

Statsråd Kjersti Toppe [11:32:22]: Av flere årsaker, ikke minst krigen i Europa, har vi ein spesiell økonomisk situasjon i Noreg der vi må forbereda oss på høge levekostnader, og mange av oss vil oppleve ein trøngare privatøkonomi i tida framover. Dei aukande prisane rammar alle, men hardast dei som har lite frå før. Eg er bekymra for barnefamiliar som slit, og eg er særleg bekymra for ungane i desse familiane.

For regjeringa er det viktig at vi skal arbeida for gode levekår for alle barnefamiliar. Difor er trygg økonomisk styring noko av det viktigaste vi gjer for lommeboka til vanlege folk – og for barnefamiliar. Det betyr at vi må prioritera hardt i statsbudsjettet. Regjeringa har lagt fram eit forslag til statsbudsjett der vi foreslår fleire tiltak som skal gjera det betre for økonomien til barnefamiliar og moglegheitene til barna.

Barnetrygda er ei svært viktig universell velferdsordning som når alle barn uansett bakgrunn. Dei siste åra har det vore ein debatt om barnetrygda burde verta skattlagd eller behovsprøvd. Eg vil i alle fall slå fast at det er viktig for regjeringa at vi skal vidareføra barnetrygd som ei universell velferdsordning, som skal gå til alle barnefamiliar for å utjamna forskjellar mellom barnefamiliar og andre grupper i samfunnet utan forsørgjaransvar.

Det vi foreslår i statsbudsjettet for neste år, er ei omlegging av særfrådraget for einslege forsørgjarar, noko som vil gi ein auke i barnetrygda på 11 500 kr i året til einslege forsørgjarar med lågast inntekt. Vi prioriterer 50 mill. kr til det i statsbudsjettet, og det vil vera spesielt viktig for einslege forsørgjarar som ikkje har kunna nytta seg av særfrådraget i skattesystemet anten delvis eller ikkje i det heile. Tal viser at 7 500 hadde for låg inntekt til å nytta seg av særfrådraget til fulle. I tillegg kom ei gruppe som hadde så låg inntekt at dei ikkje kunne nytta seg av særfrådraget i det heile. Desse einslege forsørgjarane vil få ei dobling av barnetrygda, opp mot 9 600 kr til neste år, og heilårsverknaden er 11 500 kr. Det er i alle fall viktig, synest eg, for ei gruppe som vi veit har stor risiko for å oppleve familiefattigdom og har dårleg råd, særleg i ei tid som dette.

Så foreslår vi andre prioriteringar i statsbudsjettet retta mot barn og unge, f.eks. billigare barnehage og SFO og tilskotsordning for inkludering av barn og unge for å gi gratis aktivitetar, ferieaktivitetar, fritidstilbod og utstyrssentralar, slik at barn ikkje skal verta ekskluderte sjølv om økonomien er dårleg.

Marie Sneve Martinussen (R) [11:35:17]: Jeg må understreke at de tiltakene regjeringen gjør, er veldig gode. Omleggingen av skattefradraget for enslige forsørgere er bra i seg selv; det er altså 50 mill. kr i økning. Men det å fryse barnetrygden på dagens nivå i kroner og øre utgjør jo 500 mill. kr i reelt tap i kjøpekraft for norske familier.

Vi har alle opplevd at den hundrelappen vi hadde liggende i pengeboka fra i fjor, er verdt mye mindre i år. Vi står i en priskrise som er helt eksepsjonell, og som går ut over dem som har minst fra før. Unger får som kjent ingen lønnsvekst, så da er det barnetrygden som på en måte må ta igjen det at alt unger skal ha, er blitt dyrere.

Spørsmålet mitt blir: Hvordan kan man ikke finne råd til å øke barnetrygden når man samtidig vet at vi har så mange milliardærer i Norge at det ikke er plass til dem på Norges liste over de 400 rikeste, og at matkøene utenfor Fattighuset vokser parallelt med formuene til dagligvarebaronene?

Statsråd Kjersti Toppe [11:36:21]: Det er eit viktig spørsmål. I tida vi er i no, er det sjølvstykkelig viktig at vi prioriterer rett, og at vi har gode ordningar for dei som er mest sårbare.

Det er òg slik at vi frå regjeringa si side har gjort eit val som eg synest det er heilt forståeleg at det kan verta stilt spørsmål om. Vi har brukt pengane på andre tiltak på barnefeltet, som betyr at desse barnefamiliarne får lågare rekningar, mindre utgifter til f.eks. barnehage og SFO, gratis utstyr, gratis ferieaktivitetar. Det er veldig

målretta her og no, og i ei tid etter pandemien tenkjer vi at det er ei rett prioritering i ei stram tid.

Marie Sneve Martinussen (R) [11:37:26]: Det er veldig fint for alle dem som får litt billigere barnehage eller muligheten til å låne utstyr, men barn er også eldre enn seks år, og barnetrygden for unger mellom seks og atten år er allerede mye lavere enn barnetrygden for de minste ungene. Dette blir litt å sette svake grupper opp mot hverandre – de familiene som har små unger, eller de som har store unger. Rødts poeng er at priskrisen er voldsomt alvorlig. Jeg tror den er mer alvorlig enn noen av oss egentlig klarer å ta inn over oss, fordi vi faktisk har en lønn som gjør at vi tåler prisøkningen ganske ok.

Den alvorlige krisen hadde krevd en regjering som sendte regningen dit den hører hjemme. Vi leser nå historier om hvordan Kiwi og Meny driver med både krympflasjon og andre triks for å sikre at deres fortjeneste er det eneste som står vernet gjennom både krig, inflasjon og koronakrise. Hvorfor vil ikke regjeringen sende regningen til dem som tjener store penger på denne priskrisen, heller enn til norske barnefamilier ved å fryse barnetrygden?

Statsråd Kjersti Toppe [11:38:28]: Eg vil understreke at barnetrygda er viktig, og ho skal bevarast som ei universell velferdsordning. Vi har gjort ei styrking for einslege forsørgjarar. Så har vi gjort andre prioriteringar. Eg må òg nemna den store omfordelinga i statsbudsjettet med å gi lågare skatt til dei som har under 750 000 kr i inntekt, og vidareføra straumstøtteordninga. Vi må sjå på dei ordningane som òg er veldig viktige for barnefamiljar.

Det er rett at det er eit kunstig skilje i barnetrygda i dag for ungar under og over seks år, noko som eigentleg ikkje kan forsvarast ut frå dei faglege argumenta. Difor meiner eg at dette med å gi gratis ferie- og fritidsaktivitetar og ha utlånssentralar er viktig, og det er noko som ungdommane synest er veldig viktig. Det vil verka her og no og få effekt til neste år.

Presidenten [11:39:34]: Da går vi til spørsmål 13, som skal besvares av samme statsråd.

Spørsmål 13

Presidenten [11:39:42]: Dette spørsmålet, fra representanten Mímir Kristjánsson til landbruks- og matministeren, vil bli besvart av barne- og familieministeren på vegne av landbruks- og matministeren, som er bortreist.

Mímir Kristjánsson (R) [11:39:54]: Dette spørsmålet skulle egentlig ha blitt stilt til landbruksministeren,

men jeg takker for at statsråd Toppe har mulighet til å være superreserve i dag.

«Frivillige organisasjoner forteller om rekordlange matkøer i norske byer. En fersk rapport fra SIFO slår fast at over 200 000 norske familier hopper over måltider eller har søkt hjelp fra Nav eller frivillige organisasjoner på grunn av fattigdom. Likevel velger regjeringen å kutte i bevilgningen til organisasjonen Matsentralen, som er ansvarlig for distribusjon av mat til frivillige organisasjoner.

Hvordan kan statsråden rettferdiggjøre et slikt kutt når matkøene vokser i Norge?»

Statsråd Kjersti Toppe [11:40:44]: Regjeringa er opptatt av frivilligheita. Landbruks- og matdepartementet følgjer opp dette og har over fleire år sett av midlar til frivillige organisasjonar over budsjettet sitt. I den førre regjeringsperioden auka støtta til enkeltorganisasjonar veldig mykje. Blant anna fekk Matsentralen Norge i 2019 ein auke på 7 mill. kr.

Med utgangspunkt i den økonomiske situasjonen har det vore beinharde prioriteringar i årets budsjett. På området til Landbruks- og matdepartementet fann ein det nødvendig å gjera kutt i budsjettet på fleire område, bl.a. når det gjeld tilskot til landsdekkjande organisasjonar. Til saman er det føreslått ein reduksjon på 7,5 mill. kr i budsjettet til Landbruks- og matdepartementet.

Samtidig er det ingen tvil om at Matsentralen gjer ein veldig viktig jobb. Matsentralane har ein viktig forebyggjande effekt òg når det gjeld å redusera matsvinn, gjennom å distribuera fullverdig overskotsmat frå produsentar, grossistar og daglegvarebutikkar til folk som treng det. Landbruks- og matdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet bidrog saman med matbransjen til å oppretta den første matsentralen i Noreg i 2013, og det har vorte løyvd midlar etter det.

Sjølvsagt om det har vore eit kutt på 600 000 kr, som representanten Kristjánsson sa, er Matsentralen framleis ein av dei organisasjonane som får mest støtte over den ordninga på budsjettet til Landbruks- og matdepartementet. Dei får framleis 7,1 mill. kr, mot 7,8 mill. kr i fjor.

Det er òg eit poeng her at støtta til Matsentralen frå Landbruks- og matdepartementet først og fremst er grunngjeve med at det er eit tiltak for å nå berekraftsmåla til regjeringa og FN om å halvera matsvinnet innan 2030. For å nå det målet har regjeringa òg andre tiltak, bl.a. koordinering av avtalen som regjeringa og matbransjen har om reduksjon av matsvinn, innhenta statistikk om matsvinn i offentleg sektor og i hushalda og støtta matbransjen sitt eige arbeid mot matsvinn.

Mímir Kristjánsson (R) [11:43:26]: Jeg takker statsråden for svaret.

Det er riktig som statsråden sier, at politikk handler om prioriteringer og av og til om beinharde prioriteringer. Slik er det for alle partier i denne salen. Når vi skal lage våre alternative budsjetter, er det noe som prioriteres ned, og noe som prioriteres opp, noe som anses som viktig nok til å komme med, og noe som anses som ikke så viktig, slik at det kan kuttes litt i. Men det som er uforståelig for meg, er hvorfor utdeling av mat til mennesker som går og legger seg sultne i Norge, og til familier som ikke kan sette mat på bordet til sine barn, er blitt prioritert ned, og hvorfor det ikke har nådd opp i den beinhard prioriteringen som regjeringen har vært gjennom.

Statsråd Kjersti Toppe [11:44:18]: Regjeringa gjer veldig mange viktige prioriteringar for å redusera forskjellane og støtta opp om grupper i samfunnet som slit i den tida vi er i, bl.a. barnefamiljar, som eg òg var inne på i samband med det førre spørjetimespørsmålet.

Eg forstår at det vert stilt spørsmål om eit slikt kutt i forslaget til statsbudsjett. Men eg vil igjen understreka at dei framleis er ein av dei største mottakarane på budsjettet til Landbruks- og matdepartementet når det gjeld landsdekkjande organisasjonar. Det er framleis over 7 mill. kr i støtte.

Det er eit poeng at bakgrunnen for dette er matsvinn. Kuttet går ut over organisasjonar med gode føremål, som Matsentralen.

Mímir Kristjánsson (R) [11:45:24]: Takk for svaret.

Grunnen til at Matsentralen er nødvendig, er at matkøene i norske byer vokser og vokser. Man kan gjerne si at Matsentralen får mye penger, men de får på langt nær nok penger til å ta av for den etterspørselen etter gratis mat som er, til å ta av for det bidraget som frivillige organisasjoner har lyst til å gi, og til å ta av for all den maten som dagligvarebransjen faktisk har lyst til å gi dem. Dette henger bl.a. sammen med det spørsmålet min partikollega, representanten Martinussen, stilte i stad: Når man lar barnetrygden stå stille, og når man ikke øker minstesatsene på uføretrygd, pensjon eller arbeidsavklaringspenger, må flere stille seg i matkø, og da blir det behov for Matsentralen. Men å kutte i begge ender går galt.

Jeg vil til slutt stille et kanskje litt konstruktivt spørsmål: Har regjeringen på noe tidspunkt vurdert å flytte Matsentralen fra Landbruks- og matdepartementets budsjett, slik at det ikke lenger er et tiltak mot matsvinn, men et tiltak for å sørge for at folk ikke går sultne og legger seg i Norge?

Statsråd Kjersti Toppe [11:46:29]: Det har ikkje vore vurdert, etter det eg er kjent med. Grunnen til at Matsentralen vart oppretta, var at det var eit veldig viktig og fungerande tiltak for å få bukt med matsvinn.

Samtidig oppfyller han eit anna viktig føremål, som vi ser er ekstremt viktig i desse dagar.

Dette er noko eg ikkje kan svara meir på no. Eg trur det er viktig at det er eit slikt tiltak for å redusera matsvinn, men vi kan sjå meir på den funksjonen Matsentralen har med å hjelpa folk som slit, og prioritera og argumentera for den delen òg. Det tar eg i alle fall med meg – det kan eg i alle fall svara.

Presidenten [11:47:34]: Da går vi tilbake til spørsmål 5.

Spørsmål 5

Fra representanten Sofie Marhaug til barne- og familieministeren:

«I VG 11. oktober forteller leder i Ammerud basket i Oslo at mange barn ikke lenger har råd til å spille basket i klubben. Basket er langt fra den dyreste idretten i Norge. Priskrisen har likevel gjort at noen barn må bli hjemme når vennene går til trening eller kamp.

Hva syns statsråden om at prisene på mat, strøm og bolig nå har blitt så ekstreme at barn ikke lenger kan delta på fritidsaktiviteter, og hva vil statsråden gjøre for å hindre at flere barn havner utenfor på grunn av fattigdom?»

Presidenten [11:47:37]: Dette spørsmålet er trukket tilbake.

Spørsmål 6

Frank Edvard Sve (FrP) [11:47:52]: «Etter at regjeringa la fram sitt forslag til statsbudsjett for 2023, er det openbert at transportsektoren og samferdselsministeren sitt ansvarsområde er årets tapar. Andre tenesteområde i regjeringa sitt statsbudsjettframlegg er på eller over den økonomiske ramma for 2022, i transportsektoren er det forslag om betydelege kutt.

Kva er grunnen til at statsråden ikkje har fått gjennomslag i eiga regjering for transportsektoren og heilt nødvendig infrastrukturbygging, som dermed set tusenvis av arbeidsplassar i fare?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:48:31]: Vi kjenner alle til de utfordringene vi nå står overfor: krig og energikrise i Europa og høy prisvekst. Regjeringens svar på dette er et ansvarlig og balansert budsjett som bidrar til en trygghet i folks hverdag. Vi ser klare tendenser til overoppheting i norsk økonomi. Det er fare for at priser og lønninger skal drive hverandre videre oppover, og det betyr at vi må bruke mindre oljepenger.

Som det blir slått fast i nasjonalbudsjettet for 2023: Arbeidsledigheten er svært lav, og sysselsettingen har

økt. Det er vi selvfølgelig glade for. Arbeidsmarkedet har strammet seg til kraftig i løpet av våren og sommeren. Den registrerte ledigheten har den siste tiden vært nede på det samme lave nivået som under høykonjunkturen før finanskrisen i 2008. Mange bedrifter rapporterer at det er mangel på arbeidskraft, og at det begrenser kapasiteten og produksjonen.

I takt med en mer moderat vekst i økonomien ventes etterspørselen etter arbeidskraft å dempe seg noe framover. Arbeidsledigheten ventes likevel å holde seg lav, og mange arbeidsgivere vil fortsatt ha vanskeligheter med å rekruttere arbeidskraft. Den registrerte ledigheten er i nasjonalbudsjettet anslått til 1,7 pst. av arbeidsstyrken i gjennomsnitt både i 2022 og i 2023. I 2024 ventes ledigheten å øke noe, men den vil likevel ligge betraktelig under det gjennomsnittlige ledighetsnivået de siste 20 årene.

Deler av Nasjonal transportplan er ikke realistisk å følge opp i dagens situasjon. Vi kan ikke fortsette med den raske veksten i budsjettet som den forrige regjeringen la til grunn i Nasjonal transportplan. I tillegg er det et ikke uvesentlig poeng at mange av prosjektene blir vesentlig dyrere med den prisveksten som vi opplever i dag. Vi får rett og slett mindre samferdsel for pengene vi bruker.

Likevel er samferdselsbudsjettet rekordhøyt i dag, og totalt har regjeringen lagt opp til en vekst i bevilgningene på 1,7 mrd. kr. Regjeringens hovedstrategi er å ta vare på eksisterende infrastruktur. Det bygges veier og jernbane over hele landet. I byene er det en stor satsing på kollektivtransport, sykling og gange, og vi prioriterer selvfølgelig en rasjonell framdrift i de prosjektene som allerede er satt i gang.

I 2023 er det lagt opp til å starte OPS-prosjektet E10/rv. 85 Tjeldsund–Gullesfjordbotn–Langvassbukta og tre store prosjekter eller delprosjekter under Nye Veier. Det er også lagt til rette for videre arbeid med en ny lufthavn i Mo i Rana og flytting av Bodø lufthavn.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:51:26]: Det eg ikkje forstår, er at slik regjeringa legg det opp, ligg det an til å verte 1 200 mrd. kr i overskot i statsbudsjettet i 2022 og 1 400 mrd. kr i 2023. Kva pengebruk er det ein snakkar om? Kva oljepengebruk er det snakk om når ein seier at prisveksten er så høg innanfor transport-, byggje- og anleggsbransjen? Det er jo slik at om ein hadde kutta avgiftene på drivstoff, hadde ein fått prisen ned, og transport-, byggje- og anleggsbransjen kunne då teke ein lågare pris ute i marknaden. Ein hadde altså fått prisveksten ned.

Realiteten er at regjeringa kuttar brutalt i mange prosjekt i heile Noreg, noko som gjer at situasjonen for transport-, byggje- og anleggsbransjen går frå vondt til

verre, og det er dramatisk fordi dei mister oppdraga sine rundt omkring.

Spørsmålet til statsråden er rett og slett: Kva skal transport-, byggje- og anleggsbransjen bruke 30–40 tonns gravemaskinar til? Kva skal dei bruke maskinane til?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:52:29]: Jeg tror jeg var rimelig tydelig i mitt innlegg på at det er nær sagt full kapasitetsutnyttelse. Det går nesten varmt, og det er usannsynlig mange store prosjekter i gang – det er vel et femtital. Det er 12 store jernbaneprosjekter og 30–40 store veiprosjekter. Så det er ikke mangel på oppdrag i den sektoren nå.

Så sitter man på mitt område med både brems og gass. Vi vet ikke hvordan konjunkturerne vil se ut framover. Vi lever i en veldig usikker tid, og det er helt åpenbart riktig å bremse og holde igjen på pengebruken på vårt område når situasjonen er slik den er nå.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:53:15]: Regjeringa snakkar heile tida om å halde igjen på pengebruken, men det gjeld berre privat næringsliv. Offentleg sektor – byråkratiet i både departement, direktorat og Statens vegvesen, eller kva det måtte vere – berre fortset med å ese ut, også i fylkeskommunane. Men ein skal altså kutte i det private næringslivet, det som skal skape verdiane som skal brukast til offentleg forbruk i neste omgang – til å byggje infrastruktur som skal vare i 75 år, eller kanskje lenger, til det å byggje landet. Det er heilt nødvendig infrastruktur for at det private næringslivet faktisk skal kunne levere skatteinntekter til det offentlege, for å kunne ha offentleg forbruk.

Det ein ser, er at når ein kuttar i dei næringane som skal skape den verdien, får ein store problem. Ein seier at ein har masse oppdrag i dag, men utsiktene er slett ikkje slik. I Midt-Noreg f.eks. er det tørke i oppdrag. Det vil altså ikkje kome noko særleg med oppdrag der i framtida. Spørsmålet til statsråden er då: Korleis tenkjer ein at transport-, byggje- og anleggsbransjen skal ha arbeid i framtida? Kva har ein tenkt å seie til dei tilsette?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:54:23]: Vi har altså en historisk lav arbeidsledighet nå, og det er høy utnyttelse av kapasiteten i økonomien. De aller, aller fleste innenfor bygg og anlegg har gode ordrebøker, men vi må selvfølgelig følge denne situasjonen framover, for vi er oppmerksom på at verden er usikker og ting kan forandre seg.

Men jeg synes det er spesielt at representanten innledningsvis stiller et spørsmål hvor han på en måte går til angrep på regjeringen for at vi ikke bruker offentlige penger, og så i ett av sine oppfølgingsspørsmål gir oss kjeft for at vi bruker for mye offentlige penger. Han må

nesten bestemme seg for hvilken kritikk han skal velge å legge seg på overfor regjeringen.

Vi velger nå å stramme inn på den offentlige pengebruken for å bidra til at vi ikke får vekst i renten utover det som er nødvendig, og for å bidra til å dempe prisveksten i økonomien – i hvert fall ikke å skynde på i feil retning.

Spørsmål 7

Bjørnar Moxnes (R) [11:55:32]: «I sentrum av norske byer kan man i dag se et syn som ikke er Norge verdig. Det står lange køer av vanlige folk. De venter ikke på å få komme inn på konserten eller på muligheten til å kjøpe joggesko i et begrenset opplag. Nei, de venter på å få utdelt mat, fordi de ikke har råd til å kjøpe den selv. Slik skal vi ikke ha det i Norge. Vi har bygget opp en velferdsstat som skal sikre alle mennesker det mest nødvendige.

Hvor er Nav når matkøene øker, og hvorfor får de ikke hjelp der?»

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:56:10]: Økte priser treffer alle, og de som har minst fra før, blir hardest rammet. Dette er vanskelig for mange. Regjeringens utgangspunkt er at arbeid er veien ut av fattigdom. Utenforskap og sosiale utfordringer har i mange tilfeller sin årsak i manglende tilknytning til arbeidslivet eller lav inntekt. En god integreringspolitikk er også viktig for å sikre at flest mulig kan delta i arbeids- og samfunnsliv. I statsbudsjettet for neste år har regjeringen fremmet flere forslag som kan bidra til at flere kommer i jobb. Vi prioriterer unge som står utenfor arbeid og utdanning.

Samtidig skal også de som av ulike grunner ikke er i arbeid, ha en økonomi som gjør at de kan leve et verdig liv. Det gjør selvsagt sterkt inntrykk når personer står i matkø i mange byer. Jeg vil samtidig understreke at alle personer som har et hjelpebehov, kan henvende seg til Nav-kontoret for å få lagt fram sin sak, stille spørsmål og få informasjon og veiledning.

Jeg vil videre understreke at sosialhjelpen er et nedre sikkerhetsnett for dem som ikke selv kan sørge for sitt livsopphold, og slik hjelp skal gis etter en vurdering av den enkeltes situasjon og faktiske behov. Her skal Nav-kontorene bruke skjønn. Jeg har ikke mottatt informasjon om hva som er bakgrunnen til alle dem som står i matkø, heller ikke hva slags kontakt de eventuelt har hatt med Nav-kontoret på forhånd.

Staten har veiledende satser for økonomisk sosialhjelp. Disse prisjusteres vanligvis fra årsskiftet etter anslått vekst i konsumprisene. I år ble satsene i tillegg oppjustert ekstraordinært med virkning fra 1. juli på grunn av økte levekostnader. Fra 1. september i år skal

barnetrygden holdes utenfor ved vurdering av søknad om økonomisk sosialhjelp, noe som bedrer økonomien til de fattigste barnefamiliene.

Jeg vil avslutningsvis understreke at trygg økonomisk styring er viktig, også for folks økonomi. Regjeringen har samtidig foreslått en rekke tiltak på flere departementers områder som vil virke omfordelende og ha direkte betydning for folks familieøkonomi. Blant annet foreslår regjeringen å redusere inntektsskatten for dem med inntekter under 750 000 kr og øke skatten for andre. Vi foreslår også redusert makspris i barnehage. Forlenget strømstøtte vil være av stor betydning for alle husholdninger. Dette er bare noen av tiltakene som kan bidra til utjevning og bedre økonomien til personer med lav inntekt.

Bjørnar Moxnes (R) [11:58:33]: Takk for svaret.

Det står i sosialtjenesteloven:

«De som ikke kan sørge for sitt livsopphold gjennom arbeid eller ved å gjøre gjeldende økonomiske rettigheter, har krav på økonomisk stønad.»

Denne loven har statsråden ansvaret for. Her står det svart på hvitt at de som ikke klarer å få endene til å møtes, skal få hjelp av Nav. Det er ingen som står i matkø hvis de ikke må. Matkøenes eksistens er derfor et tydelig tegn på at Nav ikke gjør jobben sin, og at systemet har sviktet.

Vi stortingspolitikere kan ikke skyldes på andre når sikkerhetsnettet rakner, så jeg forventer derfor at statsråden tar tak i dette. Hvis problemet skyldes lover eller bevilgninger, vil Rødt mer enn gjerne bidra hvis statsråden kommer tilbake til Stortinget med tiltak i den retning. Men kan da statsråden si om det er her det skorter? Handler det om penger, eller handler det om lover?

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:59:39]: Som jeg var inne på i mitt forrige svar, er det litt vanskelig å vite om alle disse menneskene har vært i kontakt med Nav-kontoret. Men det er slik som representanten Moxnes sier, at kommunene har både rett og plikt til å gjøre individuelle vurderinger av hvilke utgifter som er nødvendige for å sikre et forsvarlig livsopphold. Som jeg sa, er de veiledende satsene oppjustert, også ekstraordinært i år. Jeg vil likevel gjøre oppmerksom på at prisveksten den seneste tiden i stor grad gjelder utgifter som ligger utenfor satsene for sosialhjelp, som strøm, bolig og drivstoff. Dette er utgifter som varierer mye, og derfor skal det i alle tilfeller vurderes konkret og individuelt. Arbeids- og velferdsdirektoratet har i juni i år videreformidlet informasjon fra departementet til statsforvalteren om prisvekstens betydning for utmåling av økonomisk sosialhjelp. Det ble bl.a. understreket at Nav-kontorene har både rett og plikt å foreta individuelle vurderinger.

Bjørnar Moxnes (R) [12:00:48]: Ja, vi har definitivt en priskrise i Norge. Vi har også en lovfestet rett til å få hjelp hos Nav. Så hvis kommunene ikke følger opp loven, må statsråden snarest ta tak. Det er noe grunnleggende galt når mange mennesker stiller seg i kø for å få utdelt mat i landet vårt, og da holder det ikke bare å peke på at sosialhjelp er et kommunalt ansvar. Skal vi tro mediene, er det mange av dem som står i matkøer, som nå mottar trygd eller pensjon. Når folk med ytelsers fra Nav må stå i matkø, er det også et tydelig tegn på at trygdene er for lave. Derfor vil jeg til slutt utfordre statsråden på dette med å øke minstesatsene i folketrygden. Det har Rødt tatt til orde for gjentatte ganger. I lys av priskrise og økende matkøer nå, ser statsråden behovet for det?

Statsråd Marte Mjøs Persen [12:01:52]: I juni i år mottok vi en rapport fra pensjonsutvalget som peker på at folketrygden også må være mer sosialt bærekraftig for å være økonomisk bærekraftig. Jeg har varslet at i løpet av vårsesjonen vil det komme en stortingsmelding som følger opp pensjonsutvalgets evaluering. Jeg synes det er viktig at vi også ser disse tingene i en sammenheng. Selv om Nav har et særskilt ansvar for å være tilgjengelig for dem som av ulike årsaker har behov for sosiale tjenester, gjerne i tillegg til trygd og annet, vil det være veldig viktig at også rommet for skjønnsmessige individuelle vurderinger brukes av kommunene. Vi har heldigvis funnet rom for å lønnsjustere ytelsene i år, for første gang på lenge.

Spørsmål 8

Anna Molberg (H) [12:03:10]: «Undertegnede stilte nylig et skriftlig spørsmål til statsråden om at saksbehandlingstiden for pleiepenger har økt drastisk i nyere tid, og at flere foreldre med alvorlig syke og døende barn opplever det som veldig belastende at saksbehandlingstiden har gått fra å være få uker helt opp til fire måneder. Det var betryggende at statsråden i svaret anerkjente problemstillingen, men det ble ikke varslet noen tiltak annet enn at departementet følger utviklingen.

Kan statsråden gjøre noe mer konkret for å avhjelpe situasjonen?»

Statsråd Marte Mjøs Persen [12:03:48]: Når foreldre søker om pleiepenger, er de i en vanskelig situasjon. Pleiepenger er en ordning som skal kompensere for tapt arbeidsinntekt som følge av barns sykdom, barns funksjonshemning og pleie av nærstående i livets sluttfase. Jeg er opptatt av at arbeids- og velferdsetaten sik-

rer inntekten til foreldre med alvorlig syke barn og andre med behov for pleiepenger.

Jeg har nylig redegjort for situasjonen på pleiepengeområdet for representanten Bergstø og representanten Molberg, på skriftlige spørsmål om temaet. Nav har over lengre tid mottatt et økende antall søknader om pleiepenger. Dette har skjedd samtidig som Nav arbeid og ytelsers, som behandler søknadene, har tatt i bruk et nytt saksbehandlingssystem. Nye systemer har dessverre ikke gitt umiddelbare gevinster. Nav melder om at det har vært utfordrende å implementere et komplisert regelverk i et nytt system. Den økte inngangen av søknader har kommet samtidig som etaten må omstille seg til å arbeide på en annen måte enn tidligere og i en ny saksbehandlingsløsning. Derfor har saksbehandlingstiden økt. På sikt skal moderniseringen av saksbehandlingsløsningen bidra til raskere saksbehandlingstid ved økt automatisering og færre saker til manuell behandling. Denne regjeringen vil fortsette arbeidet med IKT-modernisering av forvaltningen.

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden var ved inngangen til august på om lag åtte uker for en søknad om pleiepenger. Dette innebærer at noen søknader blir behandlet før det er gått åtte uker, mens andre tar lengre tid å behandle. Dette er en saksbehandlingstid som er lengre enn det både jeg og Nav ønsker den skal være, men pilene peker i riktig retning med reduserte saksbehandlingstider i august og september. Nav har orientert meg om at den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden nå er nede i fem uker. Dette er en positiv utvikling.

Når Nav behandler en søknad om pleiepenger, er de avhengig av dokumentasjon fra tredjeparter, som inntektsopplysninger fra arbeidsgivere eller medisinske opplysninger fra helseinstitusjoner, for å kunne ta stilling til om pleiepenger kan innvilges. Dette er forhold som virker inn på hvor lenge foreldre må vente før de får utbetalt pleiepenger. Arbeids- og velferdsdirektoratet har informert meg om at de jobber med å forbedre den nye saksbehandlingsløsningen og med rutiner for behandling av søknader om pleiepenger. Enkelte tiltak er allerede iverksatt, bl.a. er det tettere oppfølging av de søknadene som har ligget lengst på vent. Direktoratet prioriterer å gjøre nødvendige endringer i saksbehandlingsløsningen for å legge til rette for hurtig behandling av de eldste sakene, på bekostning av annet arbeid i systemet. I de sakene der etaten venter på nødvendig dokumentasjon, legges det opp til at etaten skal kunne ta direkte kontakt med arbeidsgivere for å få de opplysningene de trenger for å kunne behandle saken.

Nav har ingen hjemmel i folketrygdloven til å forskuttede pleiepenger under saksbehandlingstiden. Det vil si at de ikke kommer til utbetaling før det er tatt stilling til om vilkårene for ytelsen er oppfylt. Nav vil prio-

ritere behandlingen av en sak dersom personen tar kontakt og opplyser at han eller hun er i en vanskelig situasjon.

Anna Molberg (H) [12:06:51]: Takk for svaret. Som statsråden var inne på, ble det i 2019 innført noen forbedringer rundt søknadsprosessen for bl.a. pleiepenger. I løpet av 2020 skulle disse pleiepengesøknadene kunne behandles delvis automatisk. Denne økningen i saksbehandlingstiden har egentlig skjedd nå nylig – en ganske god stund etter forbedringene. Det var heller ikke rapportert om økt saksbehandlingstid f.eks. under koronapandemien. Konsekvensene er nå at foreldre som allerede er i en vanskelig situasjon, i tillegg må bekymre seg for om de har inntekt. Løvemammaene, som organiserer foreldre med alvorlig syke eller døende barn, forteller at det er høyt sykefravær i Nav som er en av årsakene til saksbehandlingstiden.

Da blir spørsmålet: Er høyt sykefravær i Nav et reelt problem som går ut over saksbehandlingstiden? Hva vil statsråden i så fall gjøre for å løse et slikt underliggende problem?

Statsråd Marte Mjøs Persen [12:07:54]: Jeg må nesten vise til det jeg allerede har svart på spørsmålet knyttet til årsakene til lengre saksbehandlingstid, som arbeids- og velferdsetaten peker på selv. Da vises det nettopp til at det er en ny saksbehandlingsløsning, samtidig som det er flere søknader. Både å forbedre den nye saksbehandlingsløsningen og det med rutiner har tatt lengre tid. Det er det arbeids- og velferdsetaten peker på som årsaken.

Det jeg kunne tenke meg å legge til til det jeg sa i sted, er at personen som tar kontakt, og som opplyser at han eller hun er i en vanskelig situasjon, skal få hjelp. Men det forutsetter likevel at man har mottatt alle de opplysningene man trenger. Da blir søknaden behandlet raskt, og arbeids- og velferdsetaten har forsikret meg om at den da skal bli behandlet umiddelbart uten at den trenger å ligge i kø.

Anna Molberg (H) [12:09:06]: Det er selvsagt ikke meningen å polemisere på vegne av en veldig sårbar gruppe mennesker. Jeg er helt sikker på at departementet og statsråden kjenner situasjonen godt og lytter til organisasjoner som Løvemammaene. Nå har departementet vist til at den gjennomsnittlige behandlingstiden for pleiepenger ligger på rundt åtte uker, ifølge svarbrevet jeg mottok. For noen er det veldig mye lenger enn åtte uker, og det innebærer flere måneder med økonomisk usikkerhet. Noen blir sykmeldte som følge av dette og havner derfor på feil ytelse. Andre må ta ulønnet permisjon for å kunne ha muligheten til å pleie barnet mens de venter på svar fra Nav. Det jeg oppriktig

lurer på, er hvilke verktøy statsråden kan vurdere å benytte seg av for raskt å redusere saksbehandlingstiden. Kunne det f.eks. vært mulig å instruere Nav til å prioritere akkurat disse sakene?

Statsråd Marte Mjøs Persen [12:10:00]: Det er riktig som det ble sagt her, i slutten av september var den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for pleiepenger på om lag åtte uker. De har også hatt en del saker med betydelig lengre saksbehandlingstid. Denne restansen er nå mer eller mindre under kontroll, og Nav har orientert meg om at den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden nå er nede i fem uker. Det er bra, selv om vi alltid ønsker oss enda mer fortgang i denne saksbehandling.

Når representanten spør om prioritering, er det slik at arbeidet med å behandle pleiepengesaker blir prioritert i etaten, og det er positivt at saksbehandlingstiden nå er redusert. Arbeids- og velferdsdirektoratet har et ansvar for å utvikle Nav slik at etaten kan nå fastsatte mål om saksbehandlingstider. Målet er at alle søkere skal få den ytelsen de har rett på, til rett tid.

Spørsmål 9

Bård Hoksrud (FrP) [12:11:18]: «For litt siden møtte jeg Monica. Monica er en mor som møtte oss med et smil, til tross for at hun snart skal dø. Historien hennes er hjerteskjærende, og det som er enda tristere, er at det finnes en medisin på markedet mot brystkreft, Enhertu, men Beslutningsforum har avvist den. Samtidig finnes det kvinner som får behandling med denne brystkreftmedisinen på andre sykehus gjennom unntaksordningen, fordi de sogner til andre sykehus enn Monica.

Er det rettferdig at postnummeret skal avgjøre om man får kreftmedisin eller ikke?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:11:54]: Representanten Hoksrud trekker fram en pasienthistorie som gjør inntrykk. Som helse- og omsorgsminister lytter jeg til pasienter, pårørende, fagfolk og deres organisasjoner. Jeg forstår at det må være fortvilende å være alvorlig syk. Det gjelder både kreftpasienter og mange andre pasientgrupper.

Det er viktig at vi lytter til disse pasienthistoriene. Samtidig må vi forholde oss til fakta. Dette legemiddelet ble besluttet ikke innført i Nye metoder da det hadde betinget markedsføringstillatelse. Det betyr at kunnskapsgrunnlaget som dokumenterte effekten, ikke var godt nok. Senere har det kommet nye data som ligger til grunn for en revurdering, samtidig som prisen for dette legemiddelet er svært høy. I helsetjenesten må vi prioritere, og det er Stortinget som har sluttet seg til kriteriene

vi bruker for prioriteringene. Representanten Hoksrud har stemt for at vi skal ha disse kriteriene, og han har også stemt for at systemet for Nye metoder skal være et lovfestet system.

Pasienter i Norge skal gis forsvarlig behandling, basert på faglige vurderinger og uavhengig av postnummer. Samtidig vil det alltid være variasjon i hvem som får hvilke legemidler. Det er et uttrykk for at hver pasient og hvert sykdomstilfelle er unikt og må vurderes individuelt. Jeg har gitt helseregionene i oppdrag å gjennomgå unntaksordningene i Nye metoder. Det vil bidra til å redusere uønsket variasjon i tilgangen til legemidler og andre metoder og sørge for gode ordninger som understøtter likeverdig tilgang til medisinsk innovasjon.

Som statsråd arbeider jeg for å forbedre de systemene vi har, for rettferdig og åpen prioritering av våre felles ressurser. Så nei, det er ikke postnummeret som avgjør om man får en kreftmedisin eller ikke. Det ville ikke vært riktig premiss for en regjering som er opptatt av likeverdige helsetjenester over hele landet.

Bård Hoksrud (FrP) [12:14:30]: Det er interessant, det siste statsråden sier, at det ikke er postnummer som avgjør. Det er jo det som er realitetene.

Det er riktig at vi var enige om prioriteringsmeldingen, og vi har vært enige når det gjelder Beslutningsforum. Men Fremskrittspartiet har også vært tydelige, og vi har fremmet forslag, som partiet til statsråden og statsråden har vært negative til, om å gjøre om på Beslutningsforum når det gjelder hvordan man godkjenner medisiner, for å få raskere behandling.

Statsråden sier ikke dette, men det er greit å ha med seg at OUS og Radiumhospitalet har bestemt at de ikke vil benytte unntaksordningen. Men er ikke statsråden enig i at det er alvorlig at pasienter som kunne blitt mye friskere, levd lenger, ikke får medisin fordi det er postnummeret der en bor, som er avgjørende for om en får det eller ikke, ut fra hvilke prioriteringer det enkelte sykehus gjør?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:15:32]: Jeg kommer til å følge opp anmodningsvedtaket, som jeg tror representanten Hoksruks parti også stemte for, om å gå gjennom unntaksordningen. Jeg har i revidert oppdragsbrev til helseforetakene bedt dem om å gjøre det, altså i juni, og det mener jeg er viktig.

Men det er nok et retorisk spørsmål når representanten Hoksrud spør meg om postnummer skal avgjøre. Jeg mener systemet vårt skal ivareta individet og den enkelte pasients behov. Det er bakgrunnen for at noen har fått dette legemiddelet og andre ikke har fått det. Så må vi sikre at det ikke gir seg utslag i for ulik geografisk praksis mellom sykehus.

Bård Hoksrud (FrP) [12:16:28]: Jeg vil også si at jeg opplever kreftkoordinatorer som er tydelige på at de er opprørt over at kreftpasienter nå blir fattige – de mister hus og hjem – fordi de selv må klare å finansiere bl.a. denne medisinen.

Det er noe som er greit å ha med seg når statsråden sier at man skal ha likebehandling: For noen dager siden framgikk det av Statsforvalteren i Troms og Finnmark at Universitetssykehuset Nord-Norge hadde brutt loven overfor brystkreftpasienter, der pasienter man mistenkte hadde brystkreft, ikke ble fulgt opp. Ifølge sykehuset er mye av grunnen manglende bemanning. Samtidig ser vi at Helse Nord sliter med enorme underskudd. Hva konkret vil statsråden gjøre for å sikre at alle brystkreftpasienter får en trygg og riktig oppfølging, sånn at pasienter ikke skal oppleve det som har skjedd på sykehuset i Nord-Norge, verken i Nord-Norge eller i andre deler av landet?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:17:28]: Representanten Hoksrud spør om flere ting. Situasjonen i Helse Nord er alvorlig. Det er en negativ økonomisk utvikling som startet allerede i 2017. Helse Nord vil få et eget oppdrag av meg for å håndtere den situasjonen. De jobber også med sin regionale kreftplan, og den beklagelsen som kom fra universitetssykehuset i Tromsø tidligere denne uken, kom fordi de ikke har greid å gi den behandlingen som skal ligge til grunn for brystkreftpasienter som er i pakkeforløpet. Det er det veldig viktig at Helse Nord tar tak i, og det får de også et oppdrag om å se i en helhet.

Når det gjelder det legemiddelet som representanten Hoksrud stiller spørsmål om, vil jeg vise til at det nå ligger til vurdering for flere indikasjoner enn det som fikk avslag i 2021 hos Beslutningsforum.

Spørsmål 10

Marius Arion Nilsen (FrP) [12:18:49]: «Antall permitteringer og oppsigelser går stadig oppover, konkurs-tallene likeså, og næringslivet roper varsko om situasjonen. Regjeringens svar til næringslivet er en strømpakke som monner lite og hjelper få. Det som derimot merkes, er den økte skattebyrden på 46 mrd. kr i statsbudsjettet. Norsk næringsliv mister konkurransefordelen med rimelig strøm, men gis ulempen med store særnorske kostnader på eierskap: økt formueskatt og utbytteskatt.

Kan statsråden avklare om regjeringen ønsker privat næringsliv og norsk eierskap bort?»

Statsråd Jan Christian Vestre [12:19:33]: Krig i Europa har ført til betydelige og til dels dramatiske prisøk-

ninger på strøm og en lang rekke andre innsatsfaktorer det siste året. Det har igjen økt kostnadene for næringslivet vårt, og jeg har veldig stor forståelse for at situasjonen kan oppleves som krevende for mange bedrifter. Jeg møter dem hver eneste uke.

Samtidig går det godt i norsk økonomi. Aktiviteten i norsk økonomi er svært høy, sysselsettingen har økt kraftig det siste året, vi har den laveste arbeidsledigheten på 15 år, og mange bedrifter forteller oss at de sliter med å få tak i nok arbeidskraft.

I en slik situasjon er det viktig at politikken ikke øker risikoen for overoppheting av økonomien vår. Derfor har vi foreslått målrettede strømtiltak for næringslivet, herunder et nytt fastprissystem, en energitilskuddsordning og en lånegarantiordning rettet mot de mest strømintensive bedriftene, som er mest berørt av økningen i strømpris. I tillegg har vi redusert elavgiften.

Dette har vi gjort innenfor rammen av et ansvarlig økonomisk opplegg og i tett samarbeid med partene i arbeidslivet. Denne ordningen vil treffe om lag 20 000 bedrifter, den er på 3 mrd. kr, og jeg har sagt at bedriftene som trenger det mest, skal få penger på konto allerede før jul.

Årets budsjettsituasjon er krevende fordi oljepengebruken må reduseres av hensyn til økonomien, og fordi en del helt nødvendige utgifter øker mer enn veksten i underliggende inntekter. For å hindre kutt i velferdstjenestene må derfor utgiftsøkningene dekkes inn gjennom enkelte skatteøkninger.

Det er riktig at regjeringen i statsbudsjettet for 2023 har foreslått noen økninger i skatter og avgifter. Nesten alt dette vil hentes inn fra næringer som ligger an til å få ekstraordinært høye overskudd, fra grunnrente basert på våre felles naturressurser, herunder vannkraft, havbruk og vindkraft. De vil derfor i liten grad treffe bredden av næringslivet. Det er også derfor selskapsskatten kan holdes uendret på 22 pst., fordi de næringene som har høyest profitt, kan bidra mer for å dempe skatteøkningene for resten av næringslivet.

I statsbudsjettet for 2023 har vi foreslått langsiktige grep som sikrer omfordeling og nødvendige inntekter både neste år og i årene som kommer, og vi har funnet plass til ekstraordinære tiltak for å hjelpe bedriftene som sliter mest med høye strømpriser. På den måten kan vi sikre vår framtidige evne til vekst og verdiskaping, og ikke minst finansiere de grunnleggende velferdstjenestene over hele landet – som også næringslivet vårt nyter godt av.

Marius Arion Nilsen (FrP) [12:22:27]: Regjeringen ser i bakspeilet. Ja, næringslivet har gått bra. Det har både vært press ved at man har manglet folk, og at man har hatt høy fart. Men vi er på full fart mot en krise. Vi

er på full fart mot stopp i de fleste store offentlige prosjekter, som sysselsetter mange. I tillegg ser man også at kjøpekraften både i husholdninger og næringsliv er på vei ned.

Nå kommer regjeringen. Selskapsskatten er holdt uendret, men utbytteskatten er økt, og formuesskatten er økt. Dette er særskatter, spesielt formuesskatten, som treffer norsk eierskap. Det favoriserer utenlandske eiere ved at de ikke trenger å betale formuesskatt, og den har doblet seg siden regjeringen tiltrådte.

Spørsmålet blir igjen: Ønsker regjeringen mer utenlandsk eierskap? Eller ønsker regjeringen å legge til rette for utflytting av eierskapet til utlandet?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:23:29]: Regjeringen ønsker privat eierskap, og vi jobber med å fremme privat eierskap, bl.a. gjennom gode rammebetingelser og statlig risikoavlastning, som skal få opp investeringene i fastlandsindustrien, som sto på stedet hvil under hele den borgerlige regjeringsperioden.

Så er det slik at Norge fortsatt har lavere skatt på realformue enn veldig mange andre land. Vi er med dette opplegget fortsatt ikke tilbake til det skatte- og avgiftsnivået vi hadde for ti år siden. Da var det få land i Europa som hadde høyere økonomisk vekst enn Norge. Vi legger som sagt fram et opplegg der de næringene som har aller mest profitt, de som henter av vår felles grunnrente, bidrar noe mer. Det kan en ikke si går ut over bredden av næringslivet.

Det som derimot ville gå ut over bredden av næringslivet, var om vi nå økte oljepengebruken, som Fremskrittspartiet gjør. Hvis vi ikke får kontroll på pris- og lønnsveksten og får dempet inflasjonen, vil det gå hardt ut over alle landets 600 000 virksomheter – derfor er det så viktig med et stramt opplegg.

Marius Arion Nilsen (FrP) [12:24:30]: Fremskrittspartiets forslag vil redusere prispresset. Det har vi sett i alle beregninger som finansministeren har vist til, der en strømsøtte reduserer prisbelastningen. Den inflasjonen vi nå ser, er en energidrevet inflasjon med internasjonale impulser.

Men jeg går tilbake til mitt tidligere løp: Næringsministeren presenterte jo med brask og bram Hele Norge eksporterer. Nå ser man i media at man eksporterer både norsk eierskap, arbeidsplasser og bedrifter. SMB Norge, organisasjonen for små og mellomstore bedrifter, har nå en undersøkelse som viser at hver femte bedrift frykter konkurs i løpet av vinterhalvåret.

Man har kommet med en ordning som treffer få bedrifter, og som monner lite. Har regjeringen virkelig is nok i magen til å sitte og se på at så mye som hver femte av små og mellomstore bedrifter i byer og distrikter kan

gå over ende, eller kommer man med mer målrettede og kraftfulle tiltak?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:25:32]: Vi overvåker disse tallene hver eneste dag. Vi ser på makrotall, vi ser på sysselsetting, vi ser på ledighetstall, vi ser på veksttall, vi snakker med bedriftene, vi lytter til NHOs medlemsundersøkelse, vi lytter til SMB Norges medlemsundersøkelse, og ikke minst lytter vi til det bankene forteller oss. De er i mange henseender førstelinjen, de som først registrerer når det er noe å være bekymret over. Alt dette legger vi inn i våre beregninger for å vurdere hva som er riktig medisin for den økonomiske utfordringen vi møter nå.

Det er riktig at en del bedrifter er bekymret. Det lytter vi til, det tar vi på alvor. Derfor skal 3 000 mill. kr ut i strømstøtte til norske bedrifter de neste ukene og månedene. Men vi må også se på tallene, som viser at vi fremdeles har lavere antall konkurser enn før pandemien i 2020–2021, og at det går veldig godt i deler av norsk økonomi. Det må også balansere dette bildet, ellers risikerer vi å gjøre helt feil tiltak, som forverrer situasjonen.

Spørsmål 11

Roy Steffensen (FrP) [12:26:53]: «Fremskrittspartiet har lenge etterlyst strømstøtte for næringslivet, men må konstatere at forslaget fra regjeringen ikke er godt nok. I Finansavisen 30. september kan vi lese «Fra regjeringshold blir opposisjon, bedrifter og organisasjoner møtt med at det er konsensus om strømstøtteordningen. Det er svært langt fra sannheten, skriver lederne i alle Sør-Norges næringsforeninger».

Hva tenker statsråden om at disse næringsforeningene har en helt annen vurdering av strømstøtten enn statsråden har, og vil statsråden ta initiativ til å forbedre ordningen?»

Statsråd Jan Christian Vestre [12:27:30]: Den 30. september mottok Stortinget regjeringens forslag til strømtiltak for næringslivet. Det er tiltak som jeg og flere med meg, bl.a. LO, NHO og Virke, er overbevist om at vil hjelpe næringslivet med å håndtere sine strømkostnader, både på kort og på lang sikt.

Arbeidet med tiltakene har vært en lang, møysommelig prosess – ja – men det er også fordi det er vanskelige spørsmål. Regjeringen har i samarbeid med hovedorganisasjonene snudd mange steiner og vurdert en rekke løsninger, fordi det er en krevende balansegang å skulle unngå å øke presset i norsk økonomi – noe som går ut over hele næringslivet vårt – samtidig som vi skal gi strømintensive bedrifter en reell hjelp til å tilpasse seg. Derfor er jeg stolt over de tiltakene vi sammen har

kommet fram til, som utfyller hverandre godt, er ansvarlige og treffer de mest utsatte bedriftene.

På kort sikt vil regjeringens forslag om en ny lånegarantiordning kunne gi viktig hjelp til bedrifter som opplever akutt likviditetsmangel som følge av de økte strømprisene. Ordningen innebærer at staten garanterer for 90 pst. av beløpet i nye banklån for strømintensive bedrifter, noe som kan bidra til at flere bedrifter får den kreditten de trenger for å tilpasse seg. Derfor vil jeg gjerne oppfordre Stortinget til å vedta ordningen så raskt som mulig, slik at den kan fungere som den livlinjen for utsatte bedrifter som den er ment som.

Den nye energitilskuddsordningen som vi foreslår å opprette under Enova, er også sentral i tiltakspakken. Ordningen antas å kunne gi om lag 20 000 strømintensive bedrifter mulighet til å søke om tilskudd til å betale strømregningen, og til å investere i enøktiltak. Bedrifter som gjennomfører energikartlegging og i tillegg velger å investere i enøktiltak, kan få dekket inntil 45 pst. av strømprisen over 70 øre. I tillegg vil de kunne motta inntil 50 pst. av investeringskostnaden ved enøktiltak, som stort sett ikke støttes i dag. Med denne ordningen vil vi dermed bidra til å trygge arbeidsplasser og lokal næringsvirksomhet på kort sikt, samtidig som vi gir utsatte bedrifter muligheten til å bli mer energieffektive og robusete i møte med høye strømpriser.

Når representanten så spør meg om jeg vil ta initiativ til å forbedre denne ordningen, vil jeg vise til at både NHO, LO og Virke har oppfordret Stortinget til å vedta ordningen slik den er foreslått. Den vil gi en god balanse mellom flere hensyn: hensynet til at den først og fremst skal treffe bedrifter som er mest påvirket av de høye strømkostnadene, innenfor en ansvarlig økonomisk ramme.

Så har jeg møtt næringsforeningene både i Stavanger-regionen og på Haugalandet og snakket med bedriftene, og jeg forstår frustrasjonen. Det vi er enige om, er at det som er viktigst nå, er å få i gang fastprisregimet. Der har regjeringen vært tydelig på de skatteendringene som skal til for at dette markedet kan begynne å fungere. Nå regner vi med at kraftselskapene kjenner sin besøkelsestid og begynner å tilby disse avtalene på et konkurransedyktig nivå, slik at bedrifter som ønsker mer forutsigbarhet, får muligheten til å tegne avtalene.

Sammen med reduksjonen i elavgift er dette tiltak som vil hjelpe de mest utsatte bedriftene.

Roy Steffensen (FrP) [12:30:27]: Takk for at statsråden faktisk svarte på spørsmålet og sier at han ikke vil ta initiativ til å forbedre ordningen. Det er skuffende, men ikke overraskende. Jeg hører han sier at ordningen omfatter 20 000 bedrifter. Bare i Rogaland er det 28 305 bedrifter. Det betyr at flesteparten av bedriftene i Rogaland ikke vil bli omfattet av denne strømstøtteordnin-

gen, i den regionen som sliter med de høyeste strømpri-sene. Så det er tydelig at ordningen er for dårlig, at den er kommet for sent, angår for få og har for kort tidshori-sont. Vi har fått daglige henvendelser fra bedriftsledere som frykter at de må permittere, at de må si opp folk, og at de vil gå konkurs.

Hva er statsrådens anbefaling til de bedriftene – de som ikke omfattes av strømstøtteordningen? Hva skal de gjøre for å redusere kostnadene? Hva skal de gjøre for å overleve, for å hindre konkurs og for at ikke arbeids-plasser skal gå tapt?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:31:26]: Er det én ting norsk næringsliv har bevist, er det at de er omstil-lingsdyktige, og spesielt regionen som representanten tilhører, energihovedstaden, som gjennom oljeprisfal-let i 2015 virkelig viste hva det gjelder: å tenke nytt, fin-ne nye løsninger, omstille seg og få flere bein å stå på. Næringslivet er vant til, og må være vant til, at utford-ringer kommer og går, at priser svinger, at innsatsfaktorer varierer. Dette må en kunne håndtere. Men etter-som prisene nå svinger så ekstremt, og til tider er så eks-tremt høye, har regjeringen valgt å gå inn med ekstraor-dinære tiltak for å avhjelpe situasjonen. Men jeg har vært ærlig fra denne ordningen ble lagt fram, den ikke vil treffe alle – den er ikke ment å treffe alle. Den er ment å treffe de bedriftene som trenger det mest. Så må vi huske på at mange bedrifter har langsiktige kraftav-taler allerede, og de fleste i næringslivet har klart å lem-pe disse kostnadene videre. Vi vil heller ikke risikere at de da skal få dobbelkompensert, både fra skattebetaler-ne og fra kundene sine.

Roy Steffensen (FrP) [12:32:28]: Statsråden har rett i at ordningen ikke gjelder alle, og noen den definitivt ikke gjelder, er nærbutikker. I forgårs fikk vi et opprop, eller et nødprop, fra 72 nærbutikker, som sier de har gjort alt som er mulig for å spare strøm. De skriver:

«No står ei rekkje av oss småbutikkar på terske-len til å måtta stengja dørene for godt, eller rett og slett gå konkurs! Alt på grunn av uhandterlege straumrekningar.»

På spleis.no kan vi se at det er opprettet flere titalls innsamlingsaksjoner for å berge nærbutikkene. Nær-ingsministeren snakker ofte om at han heier på nær-ingslivet. Har statsråden noen andre verktøy i verktøy-kassen enn å være «cheerleader» for å redde nærbutik-kene, eller skal vi bare være heiagjeng og håpe på at inn-samlingsaksjonene lykkes? Er det det som må til for å berge nærbutikkene?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:33:22]: Ja, det er all grunn til å tro at en rekke butikker vil falle inn i ord-ningen hvis de har en strømintensitet på minst 3 pst. Så

håper jeg representanten hørte på svaret mitt. Vi har satt ned elavgiften, og vi skal betale ut 3 000 mill. kr til bedriftene våre, først og fremst før jul. Vi har jobbet hardt for å få på plass et fastprisregime som gjør at disse butikkene snart kan få mer forutsigbarhet. Det er få sa-ker vi jobber mer med enn kraftkrisen. Men det er en kraftkrise som går ut over alle – den påvirker Europa, den påvirker Norge. Det finnes dessverre ingen enkle løsninger.

Når det er sagt, er også jeg bekymret for nærbutikke-ne. De utgjør ryggraden i mange lokalsamfunn. Det er helt avgjørende at de overlever. Det er flott at folk stiller opp. Jeg vil oppfordre flere til å bruke lokalbutikkene sine og ikke bare reise til det nærmeste supermarkedet som er eid av de store dagligvaregigantene. Vi vil selvføl-gelig også se på, hvis situasjonen blir verre, om det er be-hov for ytterligere tiltak.

Spørsmål 12

John-Peder Denstad (R) [12:34:41]: «Ny forskning gjort ved NTNU viser at elevene har fått 1 567 flere ti-mer på skolen, og at 1.–4. trinn har fått nesten alle de ekstra timene. Barna har hovedsakelig fått flere timer i norsk og matematikk, mens de praktiske fagene har blitt nedprioritert. Ifølge Statistisk sentralbyrå kommer Norge til å mangle nesten 100 000 fagarbeidere fram mot 2035.

Hva vil statsråden gjøre for å styrke praktisk læring i hele utdanningsløpet og fra første stund, som er tilpas-set også de yngste elevene, og for at flere unge senere skal velge yrkesfag på videregående?»

Statsråd Tonje Brenna (A) [12:35:31]: La meg starte med å takke for et veldig godt og viktig spørsmål. Ut-gangspunktet for å utdanne flere fagarbeidere i Norge er godt, og det har de siste årene vært flere positive utviklingstrekk innen fag- og yrkesopplæringen. Nå er det sann at omtrent halvparten av elevene søker seg til yrkesfag det første året i videregående opplæring. Sta-dig flere får læreplass, antall bedrifter som tar inn lær-linger, er økende, og arbeidslivet tar et stort opplæ-ringsansvar for våre lærlinger. Lærlingene trives godt og er motiverte for å lære, og de fleste ferdigutdannede fag-arbeidere opplever at opplæringen har gitt dem godt grunnlag for å gjøre jobben de har i dag. Men vi har fort-satt noen utfordringer, og mangel på arbeidskraft vil dessverre være en utfordring på flere ulike områder i ti-den som kommer.

Det er bare 70 pst. av elevene som begynner på yr-kesfaglig utdanningsprogram, som gjennomfører, mot rundt 90 pst. av elevene på studieforberedende. Om lag fire av ti yrkesfagelever fullfører med yrkeskompetanse.

En del av problemet er at for mange ikke blir valgt til en læreplass av bedrifter og virksomheter. Det bekymrer meg at blant dem som søkte, sto 6 600 uten læreplass i fjor. Vi vet at sjansene for å fullføre med fag- og svennebrev øker for dem som får læreplass. Derfor fikk fylkeskommunene til sammen 370 mill. kr i 2022 for å styrke arbeidet for flere læreplasser. Dette følger regjeringen opp i 2023-budsjettet, hvor vi har foreslått å bevilge om lag 460 mill. kr til samme formål. Regjeringen vil også jobbe videre med grep for å kvalifisere ungdom til læreplass gjennom opplæringsløpet.

For å legge til rette for et tilstrekkelig antall kvalifiserte fagarbeidere er det også viktig at elevene gjennom grunnskolen blir godt forberedt på valgene de skal gjøre, enten de velger yrkesfag eller studieforberedende. Norsk skole skal være like forberedende for begge grupper. Høsten 2020 tok skolene i bruk nye læreplaner, og der er den praktiske dimensjonen tydeligere i flere fag. Den er også tydelig på at lek, undring og utforskning skal ha en tydelig plass i de første skoleårene. Vi vet i dag for lite om hva som skjer i klasserommet på de første trinnene, men med en evaluering av seksårsreformen, som vi får om ikke altfor lang tid, håper jeg at vi skal kunne vite mer om hvordan det står til blant de yngste elevene våre.

Vi har også satt i gang arbeid med en stortingsmelding om 5.–10. trinn, som bl.a. skal se på hvordan opplæringen kan bli mer praktisk og variert, og hvordan elevene kan forberedes bedre på begge utdanningsprogrammene i videregående opplæring. Praktisk læring kan forstås på flere måter; det kan inkludere både praktisk læring for å utvikle praktiske ferdigheter og praktisk læring ved å bruke praktiske arbeidsmåter i undervisningen. Jeg ser fram til å jobbe videre med meldingen og til å diskutere dette videre med Stortinget.

John-Peder Denstad (R) [12:38:26]: Jeg takker statsråden for svaret. Statsråden nevnte seksårsreformen, at den er under evaluering. Da har jeg et spørsmål. Vi ser at de praktiske fagene har blitt nedprioritert, noe forskningsresultatene fra NTNU nå viser, og som også forskeren Elise Djupedal har synliggjort veldig sterkt. Denne timetallsøkningen har meg bekjent – og Rødt bekjent – aldri blitt evaluert og er ifølge Djupedal en av de dyreste endringene som har blitt innført når det gjelder norsk skolepolitikk. Så mitt spørsmål til statsråden blir da om hun mener disse pengene har blitt brukt riktig, og om en evaluering av denne timeøkningen vil bli gitt som et tilleggsmandat når det gjelder evalueringen av seksårsreformen, som statsråden var inne på.

Statsråd Tonje Brenna [12:39:38]: Om lag halvparten av den timeøkningen som representanten refererer til, kom med innføringen av skolestart for seksåringer.

Jeg må innrømme at jeg er overrasket over – og det ble jeg overrasket over da jeg ble statsråd – at ikke seksårsreformen er evaluert før. Vi bør vite mye mer om de yngste elevene våre enn vi gjør i dag, spesielt når vi gjør så store endringer som seksårsreformen. Så jeg ser fram til å få evalueringen, og i den vil det naturligvis, som representanten påpeker, også være en vurdering av veldig mange av de nye timene som er innført, rett og slett fordi de lå i seksårsreformen.

Jeg er veldig skeptisk og kritisk til den utviklingen som har vært av norsk skole, særlig de siste ti årene, hvor teoretiske ferdigheter i noen få fag holdes veldig mye høyere enn andre fag. Læring skjer i alle fag, på tvers av fag – med hodet, med hender, med bøker, med andre redskaper i verksteder og i klasserom – og jeg mener vi må gjøre mer av det.

John-Peder Denstad (R) [12:40:42]: Takk for svar. Jeg vil da trekke litt inn min egen bransje, som jeg jobber i. Samferdselsministeren var inne på tidligere i dag at en styrking av kollektivtrafikken er veldig viktig, og når vi ser det opp mot den privatiseringen som statsråden viser til, vil jeg si at i den sektoren jeg jobber, er det et behov for å rekruttere 14 000 nye sjåfører innen 2030. Gjennomsnittsalderen i dag er 52 år. Det er kun 5 pst. som er under 32 år. Så spørsmålet er hvorfor ungdom skal velge yrkesfag når de fra første dag på skolen blir fortalt at det er de akademiske fagene som er riktig. Nå oppfatter jeg at statsråden og jeg er enige i vurderingen rundt dette, men jeg vil utfordre statsråden på helt konkrete tiltak som man kan ta tak i for å sikre en målrettet rekruttering av ungdom til yrkesfaglig utdanning, f.eks. innenfor kollektivtransporten, som man nå satser veldig på. Det hjelper jo ikke å ha passasjerer som går inn i bussene hvis man ikke har yrkesfaglige folk som kan kjøre bussene. Det er ett eksempel, og det gjelder også innenfor andre bransjer.

Statsråd Tonje Brenna [12:41:49]: Jeg er enig i at samferdsel er et veldig godt eksempel på et område hvor vi trenger flere fagarbeidere, men også et eksempel på et område der jeg tror vi må tenke bredere på rekruttering. Jeg har to eksempler på hvordan vi skal komme dit: Det ene er at jeg mener det er en stor utfordring, både for norsk skole, for elevene og for oss som samfunn, at altfor mange ikke har gjort noe praktisk før de ender på yrkesfag. Tenk så mye bedre det hadde vært om elevene våre hadde visst at de hadde et talent og interesse for praktisk arbeid før de var konfirmert.

Det andre er at vi må være flinkere til å rekruttere voksne til ulike yrker hvor vi trenger flere fagarbeidere, f.eks. innenfor transport. Der mener jeg at tiltakene vi legger opp til – både i det forrige budsjettet og i det neste

– med fagbrev på jobb, er viktig, at man formelt kan kvalifisere seg mens man jobber. Jeg mener rekvalifiseringsretten i videregående opplæring er enormt viktig, også for dem som eventuelt har en form for utdatert fagbrev, og jeg mener også at fullføringsreformen som sådan, som gir flere rett til å ta fagbrev i ulike aldre, er viktig.

Presidenten [12:43:04]: Spørsmål 13 er besvart tidligere.

Spørsmål 14

Presidenten [12:43:03]: Dette spørsmålet, fra representanten Sigbjørn Framnes til kommunal- og distriktsministeren, vil bli tatt opp av representanten Helge André Njåstad.

Helge André Njåstad (FrP) [12:43:10]: «I regjeringens statsbudsjett ligger det ingen bevilgninger til strømstøtte for små butikker i Merkur-ordningen. Mange små butikker ute i distriktene sliter i dag og risikerer fremover å bli lagt ned på grunn av at inntjeningen ikke står i stil med utgifter grunnet ekstreme strømpriser. Mange fastboende og hyttefolk risikerer derfor å måtte reise langt for å kunne handle nødvendige varer.

Vil statsråden gi strømstøtte til småbutikker gjennom Merkur-ordningen?»

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [12:43:39]: Merkur-butikkene har en viktig funksjon i sine lokalsamfunn rundt forbi i Norge og leverer nødvendige og grunnleggende tjenester til innbyggerne i noen av de minste lokalsamfunnene i vårt langstrakte land. Jeg vil peke på at regjeringen har lansert en nasjonal støtteordning for næringslivet for å bidra til å avhjelpe utfordringen med høye strømpriser som virksomheter i ulike bransjer opplever. Samtidig følger vi situasjonen tett og vurderer løpende behovet for nye tiltak.

Helge André Njåstad (FrP) [12:44:21]: Det begynner nesten å bli litt komisk at regjeringa følger situasjonen tett og ser på situasjonen. Det hjelper ikkje dei bedriftene som opplever straumrekningane, at det sit nokon i departementsbygninga i Oslo og følgjer situasjonen tett. Berre i min heimkommune, Austevoll, er det ein butikk som har lagt ned på grunn av straumprisane, og det er fleire andre som slit. Butikken på Bakkasund, som først tok kontakt med meg, fortel at dei hadde straumrekningar på 12 000 kr før, og no er dei på 60 000 kr. Då hjelper det lite at statsråd Gjelsvik følgjer situasjonen tett, då treng dei ei ordning. Straumstøtnadsordninga var for dårleg, men Merkur-ordninga er eit verkøy ein kan bruka. Sjølv Merkur har sagt at dei er bekymra, så eg håpar statsråden sluttar å følgja situasjo-

nen tett og heller gjev pengar gjennom ordninga til desse butikkane, som er i hopetal – 180 sende oss e-mail for eit par dagar sidan. Dei treng handlekraft no.

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [12:45:18]: Regjeringen har fulgt situasjonen tett gjennom det året vi har hatt vår vakt, som har vært et krevende år for mange – både privatpersoner, næringsdrivende, kommunene, frivillige organisasjoner og andre rundt forbi i Norge. Derfor har vi ikke bare fulgt situasjonen tett underveis, men også lansert en rekke nye ordninger og forsterket ordninger underveis – ikke minst strømstøtteordning for privatpersoner, som det i innværende år er snakk om å bruke 40 mrd. kr på, men også støtteordning for eksempelvis næringsliv, som er noe av det siste som ble lansert, etter dialog med partene i næringslivet.

Så er vi også opptatt av å følge situasjonen videre, for på samme måte som det er utfordringer for Merkur-butikker, er det selvsagt også utfordringer for andre næringsdrivende. Vi er opptatt av å se om det er behov for nye tiltak og om det er behov for forsterkede tiltak, og vi følger som sagt situasjonen tett med tanke på det.

Helge André Njåstad (FrP) [12:46:22]: Det er, igjen, interessant at ein følgjer situasjonen tett. Det er ingen som betalar rekninga av å følgja situasjonen tett. Merkur-programmet, som blir styrt av Distriktssenteret, har løpande sendt bekymringar til departementet. Likevel registrerer me at departementet i statsbudsjettet for neste år føreslår akkurat same kronebeløp som Solberg-regjeringa for Merkur-programmet – dette trass i innspel og trass i at ein heilt openbert treng tilførsel for at det ikkje skal bli butikkdød i distrikta.

Eg synest dette er litt rart: Om ein går eit år tilbake, var Senterpartiet veldig oppteke av Distrikts-Noreg, dei var bekymra for alt, og no står me eit år etter at Senterpartiet kom i regjering, og det er Framstegspartiet som er oppteke av butikkdød i distrikta. Det er me som åtvarar mot dette, og det er me som seier at no må det skje noko raskt. Er det mogleg at ein allereie i inneverande år kan koma med ein tilførsel til Merkur-programmet, eller skal ein venta til neste år før ein i det heile kan få hjelp til desse rekningane, som er på 60 000 kr for små butikkar kvar einaste månad framover?

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [12:47:27]: Regjeringen er opptatt av situasjonen for næringsdrivende rundt forbi i Norge. Vi er opptatt av situasjonen til Merkur-butikkene, men vi er også opptatt av mange andre næringsdrivende som sliter med konsekvensene av høye strømgninger rundt forbi i Norge. Det er en av grunnene til at vi i samarbeid med partene i arbeidslivet også har lansert en bred støtteordning knyttet til strøm som er innrettet for ulike aktører i ulike bransjer. Det

kan godt være – også ut fra at situasjonen på ingen måte er i bedring – at det er behov for både forsterkede tiltak og nye tiltak utover det som vi så langt har lansert. Det vil vi i så fall komme tilbake til.

Spørsmål 15

Tobias Drevland Lund (R) [12:48:27]: «På samme måte som smør, kaffe og drivstoff blir dyrere, skyter også husleia i været. Vi vet at mennesker med lav og middels inntekt er overrepresentert på det norske leiemarkedet. Sårbare familier er med andre ord prisgitt bolighaienes forgodtbefinnende og står ubeskyttet i møte med de galopperende prisene. I Danmark har Folketinget tatt grep som beskytter leietakerne fra stigende leiepriser, og innført tak på husleieøkning.

Vil statsråden vurdere prisregulerende tiltak i leiemarkedet i Norge?»

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [12:49:03]: Det å ha en god og trygg plass å bo er noe av det mest grunnleggende i livet vårt. Regjeringen er veldig opptatt av å føre en aktiv boligpolitikk, både for dem som eier bolig, og for det store antallet nordmenn som i kortere eller lengre perioder av livet leier bolig, enten fordi de har et aktivt ønske om det selv, eller fordi de ut fra sin økonomi eksempelvis ikke ser seg råd til å gjøre noe annet enn å leie.

Vi vil jobbe for å sikre leietakerne gode boforhold. Jeg deler representantens bekymring for at en har økende priser, og at vi kanskje spesielt i en del områder av Norge ser en ekstra kraftig økning.

Jeg vil også vise til at det finnes prisregulerende tiltak i lovgivningen i Norge i dag. Vi har regler i husleieloven for hvor mye utleierye kan øke leien hvert år. Utleiere og leietakere kan heller ikke avtale en leie som er urimelig høy, og husleien kan bare økes i samsvar med konsumprisindeksen eller ved tilpasning til gjengs leie.

Nå som mange i samfunnet opplever økte kostnader på mange områder, som også representanten viser til, vil jeg oppfordre utleierye til å vise måtehold og ikke øke leieprisene nå, hvis en har mulighet til det. Men jeg vil ikke tilrå nye tiltak knyttet til regulering av leieprisene. Mange av dem som leier ut, og som i større eller mindre grad er eiere av eiendommene, er ansvarsfulle og bidrar til at alle skal kunne få en trygg og god plass å bo. Når rentekostnadene og andre kostnader, både til strøm, mat og andre viktige områder i samfunnet, øker, kan det også for mange huseiere og utleierye være krevende å få endene til å møtes.

Jeg er opptatt av at alle de private huseierne som vi har i Norge i dag, skal tilby gode løsninger og ivareta sine forpliktelser i henhold til inngåtte avtaler, men vi må

også ta med at situasjonen i det norske markedet er noe annerledes enn i andre markeder. I Norge har vi en stor andel private grunneiere, altså enkeltpersoner som leier ut en sokkelleilighet eller en hybel, og det er noe annerledes enn den organiseringen en har av boligmarkedet f.eks. i Danmark, der den andelen er langt lavere. Men vi har et sterkt fokus på dette og tett dialog med både leietakere og utleierye om hvordan en kan bidra til å holde prisene i sjakk.

Tobias Drevland Lund (R) [12:52:11]: Jeg takker for svaret. Etter dagens husleielov kan leietaker én gang i året kreve leien oppjustert i tråd med endringen i konsumprisindeksen, og i tiden vi er inne i nå, er den veksten – akkurat nå – på 6,9 pst. For å bringe fram et lite regnestykke: Det betyr at hvis man f.eks. har en månedslie på 10 000 kr, som veldig mange har rundt omkring, særlig i de største byene, tilsier det at man nå må ut med 8 280 kr mer i løpet av et år. Når vi allerede vet at prisene på strøm, mat og andre nødvendige ting øker, er vi i Rødt veldig redde for at disse leieprisene kan slå bena under økonomien til leietakere. Derfor har vi, i likhet med den danske regjeringen, foreslått et makstak på 4 pst., at leien ikke kan øke mer enn 4 pst. de neste to årene. Mitt spørsmål til statsråden er: Ser ikke statsråden nytten i en slik regulering, som skjærmer leietakerne som trenger det aller mest?

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [12:53:12]: Nå er det også viktig å vise til at Norge er et mangfoldig land med varierte utfordringer, og at situasjonen kanskje er aller mest krevende for noen av dem som er leietakere i noen av de største byene, ikke minst i Oslo. Og ja, økningen i leiepriser i et område som Oslo kan ha med underliggende kostnadsvekst i samfunnet å gjøre, men at leieprisene over tid har vokst såpass mye som de har gjort, og spesielt det siste året, har jo å gjøre med at det er et for lavt tilbud av boliger. Vi må se på hvordan en kan legge til rette for at flere leier ut boliger, og vi må selvsagt også sikre gode og trygge boforhold og at kommunen ivaretar sitt ansvar. Vi har også et husleietvistutvalg som kan gå inn.

Men det er også viktig at når kostnader i samfunnet øker, øker de også for dem som leier ut. Det er også mange utleierye som kan ha store utfordringer i en slik situasjon, og som samtidig forsøker å ivareta sine leietakere på en god måte.

Tobias Drevland Lund (R) [12:54:17]: Det handler jo også om hvem man skal prioritere i en slik krise, og det er de leietakerne som nå ser seg nødt til å stå i køen til matutdeling, som jeg først og fremst er redd for. Jeg er også fryktelig redd for – når matfattigdom er et begrep som har gjort comeback i Norge – at vi ikke gjør

mer for faktisk å skjerme leietakerne, når vi vet at veldig mange av dem har dårligere økonomi enn dem som er i eiemarkedet. Den 1. august kunne vi lese i E24 at statsråden mente – i likhet med det han også framfører her – at utleiery skulle vise tilbakeholdenhet når det kommer til leiepriser. Det er jeg glad for at statsråden mener, men kommer statsråden til å ta ytterligere grep for å skjerme leietakerne i tiden framover?

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [12:55:04]: Jeg mener definitivt at utleiery bør vise tilbakeholdenhet med å øke priser.

Jeg er også opptatt av at de private utleiery vi har i Norge, og det er snakk om mange hundre tusen personer, er i veldig ulike situasjoner. Det kan eksempelvis være småbarnsfamilier som akkurat har klart å skaffe kapital til å kjøpe seg en plass å bo, og som leier ut en

sokkelleilighet eller en hybel for å få det til å gå rundt, som en del av finansieringen, eller det kan være pensjonister, som ikke nødvendigvis har den beste økonomien, som leier ut en hybel eller sokkelleilighet, og som ser at en har økte kostnader og føler behov for å øke husleien noe. Men de som har rygg til å bære det, bør definitivt vise tilbakeholdenhet med å øke leien nå, ikke minst i de områdene der prisene er høyest.

Sak nr. 3 [12:56:01]

Referat

Presidenten [12:56:02]: Det foreligger ikke referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.57.

